

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Speculativæ Scholasticis Prælectionibus Et Exercitiis Accommodatæ Libri IV

Haunold, Christoph

Ingolstadii, 1678

Caput III. De Sacramentorum Virtute Et Effectibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82733)

est pictus. sed melius resolvitur: *Latet pictura hominis*. Verum ut abstineamus à trivis Logicis, an possit resolvi in duas propositiones: certum est, & hoc mihi sufficit, meum conceptum, auditis illis vocibus, non ferri directè in verum hominem, sed tantum in obliquo, tanquam in terminum picturæ. Econtra si diceret: *Ibi latet homo doctus*, meus conceptus ferretur in verum hominem, qui ex se est indifferens ad esse vel non esse doctum: & tunc illa propositio æquivaleret duabus, quarum prior posset esse vera, posterior falsa, nempe si ibi lateret homo, qui non esset doctus: æquivaleret enim his: *ibi latet homo*, & *ille est doctus*, vocaturque huiusmodi propositio à Logicis: *de tertio adiacente*. Hoc observato

554. Dicendum est, quòd quando vox adjecta formæ Sacramentali, ita alienaret sensum & conceptum, ut significaret conceptum alterius omnino rei, quàm sit illa, quæ significatur per formam Sacramentalem, seclutà illà voce adjectà, tunc nullum fieret Sacramentum: quia verba formæ non retinerent debitum sensum & significationem. Vnde vox Corpus, quando prædicatur de Corpore hominis, prout fit in hac propositione: *Hoc est corpus meum*: est aliquo modo æquivoca: si enim nihil adjiciatur, supponit pro corpore organico: si verò adjiciatur vox, *æthereum*, supponit pro aëre taliter condensato, ut exterius assimiletur corpori organico: ac proinde propositionis sensus esset: *hoc est aër à me instar corporis assumptus*. Ecce! per hanc propositionem non significatur verum Christi corpus, neque audientes conciperent illud corpus, quod defacto habet Christus: ergo per talem formam non fieret Sacramentum, quia sensus formæ est penitus alienatus.

Econtra, per hanc propositionem: *Hoc est corpus meum pro vobis submergendum, caput patibulum &c.* Non alienaretur significatio vocis Corpus: sed adhuc generaret conceptum illius ipsius corporis, quod Christus habet, etiam in propositio, quatenus æquivaleret huic: *quod pro vobis submergetur*, sit falsa: vnde tali adjectione non impediretur Sacramenti confessio.

Confirmatur. Si quis baptizaret hac forma: *Ego te baptizo hac frigida*. (ponamus aquam calidam) nemo, credo, in dubium vocaret ritum talis Baptismi: atqui non valeret, si non esse frigidam, manet tamen vera forma, quatenus esse frigidam, licet falsum sit, aqua consistit in verbis: *Ego te baptizo*. Patis manet verum: *hoc est corpus meum*: etiam si sum sit esse submergendum.

555. Quæres, utrum valeret baptismus hac formâ collatus: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, & B. Virginis*. Ad hoc respondet S. Thomas distinguendo adjectio B. Virginis intelligatur, quod nec auctoritate B. Virginis, sicut auctoritate SS. Trinitatis, non valet, si verò ita intelligatur, ut tantum significet invocationem B. Virginis, valet. Alii tamen sine distinctione, absolute respondent non valere, quia in eadem periodo non potest esse in Nomine, habere duplicem sensum, sed semper in eodem sensu accipiendum est: cum ergo valorem baptismi requiratur, ut significet auctoritatem Sanctissimæ Trinitatis, quæ non est communis B. Virgini, jam falsificatur tota forma, quia significat auctoritatem chymericam.

C A P V T III.

DE SACRAMENTORVM VIRTUTE ET EFFECTIBVS.

CONTROVERSIA I.

An, & in quo sensu differat Gratia Sacramentalis à non Sacramentali.

556. **G**ratia Sacramentalis dicitur, quæ confertur per Sacramentum, Gratia non Sacramentalis, quæ confertur extra Sacramentum, per actus meritorios. Illa prior dicitur conferri ex opere operato, posterior ex opere operantis. Pro quo discrimine intelligendo,

Supponendum est, fructus conducentes ad salutem æternam, dupliciter obtineri posse, scilicet vel ex opere operantis, vel ex opere operato. Ex opere operantis tunc dicitur aliquid obtineri, quando fructus commensuratur operi operantis, tanquam præmium, secundum operis meritum, tanquam præmium, seu condignum seu congruum. Ex opere operato

dicitur obtineri effectus, quando datur ultra mensuram meriti nostri, ita quidem, ut in largitione talis effectus, non attendatur ratio meriti quā talis. Per hoc tamen non negatur, quod in adultis requiratur aliqua dispositio, facienda per actus supernaturales, Fidei, Spei &c. ut Catholicis affingit Lutherus, sed solum asseritur, quod ultra illud quod intuitu talium actuum intervenientium datur in primum, detur aliquid amplius, intuitu Sacramenti, cum tali dispositione positi, prout magis declarabitur cum agemus de dispositionibus requisitis ad consequendum fructum Sacramentorum.

557. Dicendum est 1. Singula Sacramenta causare Gratiarum Sacramentales, sibi quā tale Sacramentum in specie est, proprias ac specialiter respondentes. *S. Thomas q. 62. a. 2.* Colligitur hæc Veritas imprimis ex diversitate Sacramentorum, & ex fine huius diversitatis. Videmus enim diversas res esse assumptas ad diversa Sacramenta, habentes diversum modum significandi Gratiarum sanctificantem, nempe per modum Ablutionis, Confortationis, Nutritionis &c. attentā naturali quadam proportionem quæ illis inest, in qua consistit Symbolizatio superius explicata, vi cuius significant specialem effectum spirituales. Præterea ipsæ Formæ Sacramentales significant aliquam diversitatem Gratiarum, ut patet, v. gr. ex forma Diaconatus, ubi dicitur: *Accipe Spiritum S. ad resistendum Diabolo & Tentationibus ejus.* & sic de alijs. Cum ergo diversa Sacramenta ad diversos fines & effectus ordinantur, & quidem tanquam signa practica, debent hi effectus diversi esse diversa Gratia, ut patet ex definitione Sacramenti novæ Legis.

558. Questio est, in quoniam hæc diversitas consistat, utrum in aliquo prædicato intrinseco & essentiali, an in denominatione extrinseca, superaddita Gratiæ sanctificantis, seu gratum facienti.

Paludanus, Capreolus, & quidam alij docuerunt, Gratiarum Sacramentalem esse quandam qualitatem ex intrinseco prædicato, specie distinctam à Gratia Gratum faciente, qualis extra Sacramentum acquiritur; & hanc qualitatem dixerunt aliud non esse, quā quandam ornatum animæ. Sed hæc sententia jam exolevit.

Alij docuerunt, pro diversitate Sacramentorum ultra Gratiarum gratum facientem, infundi specialem quandam habitum, ordinatum ad certos actus, ad quos obtinendos ordinatur talis species Sacramentorum. v. g. in Confirmatione infundi habitum supernaturalem productivum fortis Confessionis fidei. &c.

559. Dicendum tamen est 2. nullos huiusmodi speciales Habitus infundi virtute Sacramentorum. Probatur. Gratia Gratum faciens, etiam quæ extra Sacramenta confertur, est radix omnium habituum supernaturalium, sufficientiū ad quosvis huiusmodi actus eliciendos: ergo superflui essent alij habitus ab his distincti. Patet Consequentia. Nam habitus supernaturales sunt

velut potentia in anima: atqui ad eosdem specie actus non dantur diversa potentia, ergo nec diversi Habitus.

560. Dicendum 3. Gratia Sacramentalis à non Sacramentali nihil penitus differt, si consideretur præcisè quoad substantiam seu essentiam suam, nempe in quantum est donum supernaturale per se infusum, permanens, & tribuens jus ad vitam æternam: adeoque est ejusdem rationis & speciei cum gratia quæ confertur extra Sacramentum, considerata præcisè illā entitate quæ infunditur animæ, & est ex se qualitas permanens. Brevissimè dicuntur illæ Gratiæ non differre substantialiter. Probatur. Gratia Sacramentalis facit cum gratia non Sacramentali intentionem Gratiæ in ordine ad plures gradus Gloriæ: ergo est ejusdem rationis.

561. Dicendum 4. Tota differentia consistit in denominatione extrinseca: nempe, illa Gratia est Sacramentalis, quæ per Sacramentum est obrenta, & illa est non Sacramentalis, quæ est extra Sacramentum obrenta. Ratio, quia majori differentia non est opus, ut jam declarabitur. Itaque

562. Obijciat. De Gratia Sacramentali & non Sacramentali verificantur prædicata contradictoria: ergo inter se differunt etiam substantialiter. Probatur antecedens. Gratia Sacramentalis affert specialia quadam & abundantiora auxilia, in certa Materia, Gratia non Sacramentalis non affert huiusmodi specialia auxilia: ergo &c. R. Distinguo antecedens. Verificantur contradictoria fundata in prædicato intrinseco Entitati Gratiæ, nego, in aliquo extrinseco ipsi Entitati Gratiæ, concedo. Quando itaque dicitur, Gratiarum Sacramentalem præbere Titulum & Jus, seu condignitatem specialem ad specialia auxilia in tempore oportuno conferenda, hic Titulus & Jus non est quoddam intrinsecum prædicatum ipsi Entitati Gratiæ, sed est denominatio extrinseca, proveniens inde, quod hic gradus Gratiæ gratum facientis, provenit à tali Sacramento, ordinato ex sua institutione ad tales effectus, & talia auxilia in specie obtinenda, cum alioquin Gratia non procedens à tali Sacramento, non nisi indeterminatè & generaliter ad auxilia sufficientia jus præberet.

563. Declaratur magis. Tamen omnis Gratia gratum faciens, vndeunque proveniat, sic ex intrinseca sua perfectione destructiva omnis peccati mortalis quoad culpam, non tamen est destructiva totius reatus pœnæ correspondentis tali peccato: quatenus tamen Gratia est collata per Baptismum, qui ordinatus est ex sua institutione ad regenerationem spiritualem, extinguit non tantum reatum culpæ, sed etiam totius pœnæ. Item quia baptismus est janua Sacramentorum, Gratia pro ut per baptismum collata, specialiter secum affert auxilia ad alia Sacramenta dignè recipienda suo tempore. Item Gratia ut collata per Sacramentum Pœnitentiæ, affert fortiora auxilia ad efficacius derelictanda & fugienda peccata

Bbbb 2 commissā,

commissa, & ad satisfaciendum pro illis, quia hoc Sacramentum ordinatur ad resurgendum à lapsu post baptismum commissio. Eucharistia, quia ordinatur ad vitam spirituales conservandam & augendam, ideo Gratia per illam collata, præbet titulum ad specialia auxilia actuum frequentiorum devotionis & charitatis, & sic de alijs.

564. Dices. Si Gratia sanctificans habet hanc exigentiam præcisè per denominationem extrinsecam, sequitur, Gratiā ex se non magis conferre illa auxilia, quàm si assumptus esset lapis aut lignum: quia proveniret ex mero libero arbitrio Dei, quod etiam posset fieri cum lapide aut ligno. hoc autem videtur absurdè dici. 2. Negando sequelam & paritatem. Lapis enim & lignum nullam penitus habent exigentiam auxiliorum ordinariarum. Gratia verò de se exigit in genere auxilia ad resistendum cuivis tentationi, & ad bene operandum in quavis materia occurrente: Quapropter quando datur à Deo Gratia propter Sacramentum, datur ex speciali intentione talium auxiliorum, in tali materia. Sicut, exempli gratiā, filiatio legitima tribuit filio jus ad hereditatem paternam, saltem quoad legitimam. Quodsi Princeps faceret legem, ut primogenito ultra legitimam aliquid relinqueretur esset, ratio filiationis utique non se haberet merè impertinenter ad illud augmentum, quamvis jus ad illud augmentum esset accidentale filiationi ut sic, posset enim hic ipse esse filius, & tamen non esse primogenitus.

565. Replicabis. Saltem excessus ille auxiliorum non provenit ab intrinseca proportionione Gratiæ: ergo saltem ille excessus non aliter debetur Gratiæ, quàm deberetur ligno, adeoque merè ad libitum. 2. Negando Antecedens. Gratia enim exigit dari auxilia talia & tanta, quantis aliquis dignus est. porro, cum quis possit esse dignus majoribus auxilijs, non tantum intrinsecè per gratiam, sed etiam extrinsecè per meritum Christi applicationem, ut fit per Sacramentum, ideo Gratia habet etiam intrinsecam proportionem cum talibus auxilijs.

CONTROVERSIA II.

*Utrum repugnet, Gratiā sanctificantem
causari à Sacramentis influxu physico
per Potentiam Obedientialem.*

566. DE modo causandi Gratiā, est celebris controversia, utrum nimirum Sacramenta causent Gratiā influxu effectivo physico, an solum Morali. Aliqui existimant, influxum moralem non sufficere ad defendendam excellentiam Sacramentorum novæ legis supra antiqua Sacramenta, & etiam ex alijs capitibus rejiciunt, & astruunt influxum physicum: pro quo supponunt, dari in creaturis potentiam obedientialem activam. Alij existimant, hanc potentiam obedi-

tialem repugnare, & vel ex hoc fundamento potant sufficienter probari, quod Sacramenta tantum moraliter influant. Alij denique docent, quod etiam si concedatur potentia obedientialem ex alijs tamen capitibus non sit Sacramentum obediendum influxus physicus, sed tantum moralis. Primò ergo videndum est, an potentia obedientialis repugnet, & an ex hoc capite negandum sit Sacramentis influxus physicus.

567. Conveniunt Catholici DD. primo, quod datur Potentia obedientialis passiva, debilis ad recipiendam & sustentandam aliquam formam in genere causæ materialis, non productionem per causas naturales, sed tantum per causas supernaturalem. Probatur ex Mysterio Incarnationis. Humanitas enim Christi elevatur ad sustentandam Unionem hypostaticam, quæ est supernaturalis: deinde anima hominis, & substantia Angelorum, recipit & sustentat Gratiā, Characterem, alijsque habitus supernaturales.

568. Conveniunt 2. Quod datur etiam aliqua Potentia obedientialis activa. Datur enim in anima rationali & Angelis potentia obedientialis ad elicendos per elevationem actus supernaturales, qui cum sint vitales, debet immediate influere ipsum principium vitale, ut habet expressissima sententia in nostris scholis, quam etiam amplectuntur plures Thomistæ, teste Ovando.

569. Controversum est, utrum datur potentia Obedientialis Universalis in omnibus creaturis, ita ut possit elevari ad quodlibet producendum, saltem quod educibile est ex potentia passiva, & ubi non est specialis repugnantia: non utrum Creatura possit elevari ad creandum, et specialis difficultas, huc non pertinet: ut quæritur, an Corpus Christi existens in Eucharistia, possit elevari ad educendam Gratiā sanctificantem ex anima.

Prima sententia negat. Ita Vasquez, Nugua, Conink, Alarcon, Gaspar Hurtadus, Petrus Pallavicinus, Esparza.

Secunda affirmat. Ita imprimis S. Thomas, in 4. dist. 8. q. 2. a. 3. ad 4. ubi distinguens potentiam passivam ab activa, veramque adnotat his verbis. [Sicut creatura inest obedientia potentia, ut in ea fiat quicquid creator disposuit, ita etiam, ut ea mediante fiat, quæ est ratio instrumenti.] Loquitur autem ibi S. Thomas de Transubstantiatione faciendâ per verba Consecrationis. S. Thomam sequuntur Thomistæ communiter omnes. Ex nostris verò tenent Suarez, Molina, Valentia, Albertinus, Ruiz, Arrubal, Genadus, Præpositus, Tannerus, Hentius, Bonnus, Ripalda, Petrus Hurtadus, Lugo, Arriaga, Comptonus. Ego, re diu considerata, scilicet relectis omnibus, quæ RR. ingeniosè pro negativa sententia excogitarunt (quorum rursusque relectis aliorum fundamentis nova substatim) non potui tamen, etsi maxime vellem, animam inflectere ut illis assentiret.

570. DICO 3. Haecenus non apparet repugnantia huius Potentiae Obedientialis, & insuper potest positivis argumentis admodum probabiliter suaderi. Prima pars Conclusionis solutione argumentorum, altera pars deinceps per plures paragraphos probabitur. Conclusio habet pro se magnum pondus ex S. Augustino lib. 3. de Trinit. c. 8. & 9. ubi hanc potentiam obedientialem vocat occultum semen Dei. Deinde de Genesi ad litt. sapius docet, creaturas esse habiles per causales rationes non solum ad effectus naturales, sed etiam admirabiles & miraculosos, & lib. 9. de Gen. dicit, Potentiam hanc esse incompletam, fieri tamen completam per applicationem Dei. Nunc pro ea argumenta afferamus.

§. I.

Primum argumentum desumptum ex virtute inchoata ad gradum entis.

571. Argumentor ergo 1. Ad omnem illum effectum potest elevari creatura, ad quem producendum habet virtutem inchoatam: sed omnis creatura, saltem naturaliter activa, habet virtutem inchoatam ad quidvis aliud producendum, nisi specialis repugnantia obstat: ergo datur potentia obedientialis activa, qualem asserimus. Dixi: nisi specialis repugnantia obstat: huiusmodi repugnantia est, ob quam nulla res potest seipsam producere: hoc enim non provenit ex defectu potentiae obedientialis, quia repugnat in potentia quacunque, alioquin maxime connaturali & proportionata. Majorem argumenti concedunt adversarii. Quia nisi hoc sufficeret, nulla daretur penitus potentia obedientialis activa, ne quidem ad actus supernaturales. Minor probatur. Virtus inchoata, in qua consistit potentia obedientialis, non est aliud, quam quaedam proportio inter effectum & causam, sive inter effectum quem tale agens potest naturaliter producere, & inter effectum ad quem potest elevari, atqui inter creaturas est haec proportio: conveniunt enim in hoc, quod utrumque sit ens finitum, ens producibile: haec autem videtur omnino sufficere, ut virtus dicatur ad talem effectum esse inchoata, sicut secundum adversarios sufficit, quod volitio & intellectus naturalis & supernaturalis conveniant in ratione volitionis & intellectionis, ad hoc, ut noster intellectus & voluntas dicatur habere virtutem inchoatam ad intellectionem & volitionem supernaturalem. Probo minorem, & paritatem. Proportio inter potentiam intellectivam & cognitionem naturalem ex vna parte, cum cognitione supernaturali ex altera parte, haec est, quod cognitio naturalis & supernaturalis conveniant in praedicto generico cognitionis, & vitalitatis intentionalis: atqui effectus naturaliter producibilis à corpore Christi v. g. calor, habet etiam ejusmodi proportionem cum qualitate supernaturali, v. g. cum Gratia

sanctificante, quia calor & Gratia conveniunt in praedicto generico Qualitatis, accidentis, educibilis &c. ergo sicut illa prior proportio sufficit, ut intellectus dicatur habere virtutem inchoatam, & sit elevabilis ad producendum actum supernaturalem, ita sufficiet posterior.

572. Ad hoc argumentum ita respondent adversarii, ut planè suspectos se reddant, quod nisi fide cogereantur admittere potentiam obedientialem ad actus supernaturales, stando in rationibus naturalibus, negarent etiā illam: in quo quidem non habeo quod reprehendam: mihi tamen satis est, quod illa veritate fidei supposita, per consequentiam doctrinae sit facienda extensio ad ulteriorem potentiam obedientialem.

573. Respondent ergo primò: non quancunque proportionem, & in quocunque gradu remoto, sufficere, sed requiri proportionem in proximior gradu. Sic nempe lubet divinare. Contra virgo 1. si semel concedendum est, posse creaturam elevari ad producendum unum gradum & formalitatem sibi improporcionatam, hoc est, vires naturales excedentem, non apparet amplius repugnantia, cur non ad ulteriorem & remotiorem gradum & formalitatem possit elevari. Contra 2. & peto ab adversariis, quantae propinquitatis debeat esse gradus ille proportionis, ut possit causa improporcionata ad ulteriorem gradum producendum elevari? Non quidem debet esse constitutus in specie infima, ut per se patet, jam enim nulla restaret improporcion, & certum est, actum naturalem & supernaturalem in hoc ipso praedicto differre specie: ergo sufficit proportio in gradu generico, nempe quod conveniant in genere cognitionis humanae ut sic. Quaro ulterius, utrum hic gradus genericus deberet esse generis infimi? sed neque hoc dici potest: Nam intellectio humana ut sic, non est genus infimum, quia intellectio humana naturalis ut sic, est etiam genus, sicut etiam intellectio supernaturalis est genus, & quidem etiam non sunt genera infima, sed valde subalterna, utpote continentia sub se iterum plura genera cognitionum, v. g. Genus apprehensionis, enuntiationis, affirmationis, negationis, obscurae, evidentis &c. quae etiam sunt genera subalterna. Ergo adversarii nullum planè gradum determinare possunt: ergo manifestè gratis fingunt unum sufficere, alium non sufficere. Præterea propinquior gradus genericus est, in quo conveniunt Equus & Leo, quam sit gradus, in quo conveniunt cognitio naturalis & supernaturalis, ut manifestum est. ergo equus, qui est productivus alterius equi, erit sufficienter proportionatus (jure propinquitatis) ut elevetur ad producendum leonem, quod tamen negant adversarii fieri posse: ergo proportio non requirit certam propinquitatem.

574. Responderi posset 2. Requirit talem proportionem, ut effectus exigit produci à tali causa. Porro, omnes cognitiones supernaturales exigit produci à principio naturali vitali, non

Bbbb 3

item

produci in subiecto. Hinc ego pro potentia obedientiali activa sic argumentor. Si ad perfectionem Dei pertinet, posse per favorem Sacramentis supra naturam eorum imprimi qualitatem exigentem productionem Gratiae, & hoc ideo, quia hanc qualitatem habere, est melius, quam quod illis convenit per naturam, tunc etiam, & multo magis pertinebit ad perfectionem Dei, posse per concursum extrinsecum elevare ad agendum. Nam sicut *Agere* est perfectius, quam *passibile* exigere ut ab alio agatur, ita cedit ad maiorem commendationem Sacramentorum, si ipsa agant.

§. IV.

Argumentum 4. desumptum ex Dominio Dei.

§80. Argumentor 4. Ex eodem contra eundem Auctorem. Ad perfectionem Dei pertinet, ut in creaturis appareat hæc perfectio Dei: *Dominari in aliis, & posse liberè uti alijs rebus ad suum placitum.* Sed si ponatur potentia obedientialis activa, jam optimè in creaturis apparet hæc perfectio Dei, & ex communi sensu fidelium Deus in eo miraculorum genere, de quo sermo fuit in secundo argumento, censetur hanc perfectionem vel maximè velle manifestare; e contra si potentia obedientialis activa non ponatur, non ita apparet: ergo potius est ponenda quam non ponenda. Major est Pallavicini n. 178. Minor quoad primum membrum est clara, quoad secundum membrum, probatur: quia secundum Pallavicinum deberet Deus semper attendere ad aliquam latentem virtutem naturalem, quæ esset connaturalis causis partialis: imò ad effectus spirituales non vitales nullâ creaturâ posset uti Deus: ergo non posset creaturis uti pro libitu, sed cum maxima restrictione.

§. V.

Argumentum 5. desumptum ex manifestatione specialis perfectionis divinæ.

§81. Argumentor iterum ex eodem auctore contra eundem. Illa perfectio rectè tribuitur creaturis, quæ servit ad manifestandum aliquod prædicatum Dei, quod alioquin non appareret, ut docet Pallavic. n. 179. indeque deducit, congruum fuisse, ut darentur creaturæ activæ, quæ non essent cognoscitivæ, sic enim relucet illa divina perfectio: *posse benefacere alteri sine ulla acquisitione felicitatis propriæ, sed omnem effectum ordinare ad felicitatem alterius.* Subsumo, atqui potentia obedientialis activa servit ad manifestandum prædicatum in Deo, quod cæteroquin non appareret in creaturis: ergo datur. Minorem probō. In Deo est perfectio maxima, posse simul & semel facere contraria, nec esse alligatum uni contrariorum: atqui hoc prædicatum in nul-

la potentia naturali creaturarum apparet, bene autem apparet in potentia obedientiali activa, quatenus assumi potest à Deo ad opposita, id quod eleganter expressit Rex Salomon Sap. 16. dicens: [Creatura enim tibi factori deserviens exardescit in tormentum adversus injustos, & lenior fit ad benefaciendum illis qui in te confidunt.]

Quin imò Potentia obedientialis ostendit illam divinam perfectionem, quæ est: posse alteri Benefacere non attendendo vllum suum commodum. Hanc perfectionem non manifestant agentia non intellectiva, v. g. ignis, ut putabat Pallavic. nam ille producendo alium ignem, maximè intendit commodum suum, nempe conservationem speciei, imò & defensionem sui individui, & sic de alijs. Potentia Obedientialis verò huiusmodi commodum non intendit. Invenitur ergo manifestatio Perfectionis divinæ in Potentia obedientiali, quam Pallavicinus alibi quæsiit, & non invenit.

§. VI.

Solvuntur Objectiones.

§82. Obijcit Pallavicinus 1. Id quod, si existeret, esset amabile tantum in ratione Medij, toties existeret frustra, quoties daretur aliud Medium indefectibile, ab eo distinctum, & æquè efficax in ordine ad eundem planè finem: ex: gratia, si ego haberem calamum inamissibilem & optimum, frustra esset mihi, habere duos calamos in ordine ad hunc finem, qui est: *me scribere.* sed hæc potentia obedientialis activa esset huiusmodi: ergo esset frustra. Minor probatur. Nam tota bonitas huius potentie esset in ratione Medij, ad hoc nempe, ut Deus posset ponere talem effectum, v. g. producere gratiam in suscipiente Sacramentum; sed Deus in ordine ad hoc habet suam omnipotentiam indefectibilem & efficacissimam: ergo hæc virtus obedientialis esset in creaturis tale Medium, quale descriptum est in maiore propositione primi Syllogismi. Major ultimi Syllogismi probatur. Nam tota utilitas actionis & potentie activæ, præcindendo ab hoc quod est, *dari effectum*, consistit vel in hoc, quod per actionem agens perficiatur primò & per se, sicut contingit in operationibus vitalibus, & de his non est præsens quaestio; vel in hoc, quod per varias actiones creaturarum eluceat in causis varia participatio entitativa perfectionis divinæ, & hoc bonum non haberetur in illa virtute obedientiali, quippe communi omnibus rebus, ac proinde non indicante specialem naturam & perfectionem: ergo hæc potentia respectu Dei esset purum Medium in ordine ad ponendum effectum. Ita ille.

§83. R. Transeat major, nego minorem: ad cuius probationem transeat iterum major, nego minorem, ex duplici capite. Primò, quia jam ostendimus in quinto argumento, hanc potentiam obedientialem servire ad manifestandam specialem

specialem perfectionem Dei, non minus quam alia predicata creaturarum quae Pallavicinus admittit. Neque obstat, quod haec potentia sit transcendens & generalis, hinc enim male infert Pallavicinus, quod non indicet specialem perfectionem Dei. *Aliud enim est, non indicare specialem; & aliud: non indicare specialiter.* in quo æquivocat, sumens unum pro alio, cum sint diversa. sic hoc predicatum Dei: esse ens primum & independentes, cognoscitur ex generali predicato, transcendente omnes creaturas. Item potentia obediens passiva est generalis ex mente Pallavicini, & tamen, ut ex ipso retulimus §. 5. servit ad indicandam specialem perfectionem Dei.

§84. Secundò, negatur iterum minor. Nam etiamsi potentia obediens nullam specialem perfectionem Dei ostenderet, non propterea haberet puram rationem Medij, realiter loquendo. Ratio est, quia potentia obediens non consistit in aliquo predicato realiter distincto à ceteris essentialibus predicatis creaturarum activarum, sed illa transcendit, & cum illis identificatur: ergo si cetera predicata habent aliam utilitatem præter puram rationem Medij ad faciendum effectum, jam etiam realiter loquendo hanc ipsam utilitatem habet potentia obediens. Neque est necesse, ut eam habeat ut formaliter distincta (si tamen distingui potest) à ceteris predicatis, quia provenit ex necessitate materiae, ut philosophi loquuntur. Potest ergo minor distinguui. Haberet puram rationem Medij, si assereretur esse distincta ab omni virtute naturaliter activa, transeat, secus, negatur.

§85. Objicit Pallavicinus 2. De conceptu omnis causae, tam principalis quam Instrumentalis, est, eò perfectiorem ipsam judicari, quod concurrat ad perfectiores effectus: ergo si daretur Potentia obediens activa, cresceret perfectio cujuslibet creaturae, cum quadam illimitatione, per ordinem ad perfectiores effectus, quos posset producere sine termino. R. 1. Hoc Argumentum omnibus esse solvendum in elevabilitate intellectus ad perfectiorem & perfectiorem cognitionem, hoc est ad cognitionem seu visionem perfectiorem & perfectiorem creaturarum in Deo sine fine & termino: quocunque modo hanc illimitationem explicaverit Pallavicinus, & conciliaverit cum limitatione perfectionis intellectus, eadem ratione nos conciliabimus. R. 2. Distinguendo antecedens: loquendo de causa naturali quā tali, hoc est, considerata in ordine ad terminum, quem non exigit producere, sed præcisè non repugnat, nego, vel subdistinguo tam antecedens quam consequens: cresceret perfectio illius secundum id quod importat in recto, nego, secundum id quod importat in obliquo, concedo. Hoc enim aliud non est, quam ipsissima Omnipotentia Dei, & hæc est infinita & illimitata, & ab hac denominatur creatura formaliter & absolute elevabilis.

§86. Objicit Pallavicinus 3. De ratione omnis effectus est, esse aliquo modo indicatæ causae, & ideo effectus excitat curiositatem, ut pe desiderium inveniendi ipsum Causam: quæ posulat simul aliquam viam ad ejusmodi investigationem, & hanc curiositatem multo magis excitant effectus supernaturales: ergo debent pendere a causa quam aliquo modo possint indicare per specialem proportionem cum illa, quæ specialem proportionem nulla est in effectu potentia obediens.

Hoc argumentum imprimis ipsi Pallavicinus specialiter, deinde omnibus alijs solvendum est, & quidem facilem habet solutionem. Solutum est, inquam, in specie Pallavicinus: dicit enim ipse, ut supra retuli, Deum defectu continere Sacramentis qualitatem Supernaturalem, quæ physicè exigit infusionem Gratiæ, tamen Gratia sanctificans secundum se non potest infundi cum præsuppositione & ad exigentiam talis qualitatis: porro, hæc qualitas secundum Pallavicinum, est causa physica, non quæ physicè producat Gratiā, sed physicè erga ipsam loquitur: & tamen hæc qualitas non infunditur à Gratia sanctificante tanquam suo effectus: quis enim hactenus istam qualitatem ex ratione Gratiæ deprehendit vel suspicatus est? Deinde omnibus solvendum est argumentum, quod omnes concedunt, quod Deus possit divinam supplere concursus causae naturalis: quæ falsa est propositio Pallavicini, quod non obicit illam causam à qua procedat, ergo, effectum esse quidem indicatam causam à qua connaturali viā petit procedere: verum, hujus causae tantum est indicatio tacita conditione: Nisi Miraculose per ipsam causam. itaque solum indicat hoc prædicatum: Effectus hic & nunc possum connaturaliter per istam causam procedere, quidquid sit ad defectu præcedere ab habitu fidei, & tamen quando infunditur ad fidem convertitur, non procedit ab habitu fidei. Pari modo cum Gratia sanctificans connaturaliter petat procedere à solo Deo, si Deus naturaliter petat procedere à solo Deo, si Deus elevaret Corpus Christi ad illam productionem, non deberet Gratia hanc causam elevare, nec, quia non est causa illius connaturalis, hæc sunt argumenta à Card. Pallav. objectis potentia obediens.

§87. P. Martinus Esparza reliquos argumentis Pallavicini, sic objicit. Deus & Natura non faciunt frustra: ergo nulla datur Activitas rebus creatis, quæ non possit naturaliter reduci ad actum secundum in aliquo suo effectu: si vero actum secundum in aliquo suo effectu, cum tantam activitatem fecisset Natura, cum tantam Naturam seu naturaliter non posset reduci ad nullum actum. Hoc supposito subsumitur. Si deus talis esset activitas defectu existens, si deus potentia obediens productiva cujuslibet effectus, dum rationem specificam. Manifestum namque est, nullam causam creatam existeret defectu.

eius propria virtus activa possit connaturaliter exerceri & reduci in actum secundum circa quaslibet species effectuum. Experientia enim constat, vnamquamque causam habere ex sua natura Spharam determinatam activitatis, ultra quam connaturaliter progredi non possit. Neque dici potest, rationem differentialem specificam cuiusvis ex his effectibus, in ratione differentiali specifica cuiusvis alterius vllatenus contineri, cum sint adequatè inter se diversæ. Quare exercitià activitate alicujus causæ circa rationem specificam alicujus sui effectus connaturalis, non propterea vel etiam æquivalenter redigeretur in actum secundum activitatis ejusdem circa quosvis alios indiscriminatum effectus, secundum rationem specificam eorum. Ita ille. Posset, nisi fillor, terminis clarioribus totus objectionis nervus ita proponi. Si daretur Potentia Obedientialis activa universalis, deberet illa habere activitatem respectu differentia specificæ adequatè distinctæ ab illa, quam talis entitas naturaliter potest producere. Sed hoc est falsum: nam alia differentia, vtpote simplices & indivisibiles, non continentur vlllo modo æquivalenter in illa differentia naturaliter producibili à tali entitate, v.g. differentia lapidis vel leonis specificæ, non continentur in differentia frigoris, quod potest aqua naturaliter causare: multo minus differentia Gratiæ sanctificantis in illa continetur: ergo si daretur potentia obedientialis in aqua baptismali ad producendam gratiam, ejusque differentiam specificam, respectu hujus differentia esset activitatis, quæ naturaliter nunquam posset reduci in actum secundum: ergo esset frustra: ergo nec datur nec dari potest à natura: daretur autem à natura si existeret, quia quidquid habet entitas aquæ, habet à natura, vtpote Ens totaliter naturale.

§88. R. 1. Retorquendo totum argumentum dupliciter. & quidem primò ex Potentia obedientiali passiva, inter quam & activam fateatur Esparza esse quoad hoc punctum omnimodam paritatem. Si discursus adversarij legitime concluderet, pariter probari posset, quod Humanitas Christi non sustentaret Unionem Hypostaticam, nec anima rationalis aut Angeli Gratiam sanctificantem: vtrumque est falsum. Sequela probatur. Quia talis potentia obedientialis passiva esset frustra: nec enim posset vnumquam naturaliter redigi in actum secundum respectu differentia specificæ Unionis hypostaticæ & Gratiæ, vtpote quæ secundum hunc auctorem sunt simplices, & non continentur æquivalenter in differentijs illarum formarum, quas Humanitas potest Naturaliter sustentare.

Retorqueo 2. In potentia obedientiali intellectiva & volitiva. Hæc enim elevatur ad producendum actum intellectualem supernaturalem, & tamen differentia specificæ actus supernaturalis non continetur æquivalenter in actibus intellectualibus Naturalibus: ergo talis potentia

obedientialis esset frustra, quia nunquam naturaliter redigeretur in actum respectu differentia supernaturalis.

§89. Conatur Adversarius ad hoc respondere negando paritatem. [Ratio enim, inquit, specifica vltima actuum supernaturalium coalescit ex duabus differentiis non subalternis invicem. Vitalitas namque propria Visionis beatæ, est ipsi communis cum omnibus actibus naturalibus, quibus supernaturalitas non est communis. Supernaturalitas verò propria ejusdem visionis, est eidem communis cum habitibus supernaturalibus, & cum unione hypostatica, quibus non est communis vitalitas, ac proinde neutra formalitas est subordinata alteri, sed vtralibet respectu alterius se habet disparatè secundum se. Idem evenit in ceteris omnibus formalitatibus specificis, tam Visionis Dei, quam cæterorum actuum supernaturalium, nulla enim in eis reperitur formalitas indivisibilis, quæ se solà sit tota ratio differentialis, quæque sit metaphysicè subordinata cæteris omnibus ejusque actus prædicatis, sicut rationale subordinatur Animali, & Animal Viventi. &c.]

§90. Hæc responsio non satisfacit. Imprimis supponitur in ea aliquid apertè falsum, nempe quod differentia specifica Visionis Dei, sit composita adequatè ex his duabus formalitatibus, vitalitate & supernaturalitate. hoc, inquam, est falsum. Nam ambæ hæ formalitates reperiuntur in actu fidei, & omnibus actibus supernaturalibus voluntatis, qui non sunt Visio Dei. Ergo est aliud vltius prædicatum assignandum pro differentia Visionis Dei. Nimirum, differentia Visionis Dei est: quod sit actus intuitivus Dei. Quia verò cognitio quæ Deus seipsum cognoscit, est etiam actus intuitivus Dei, ideo dicendum, quod differentia Visionis creatæ sit composita ex prædicato seu formalitate *Creaturæ*, & *Intuitionis Dei*. & hinc concedo, quod noster intellectus possit aliquam formalitatem differentia Visionis Dei per virtutem naturalem producere, nempe formalitatem *Creaturæ*, quæ continetur etiam in effectu naturaliter producibili ab intellectu creatura. Hinc jam vltius ostenditur, quod vnaquæque creatura activa, possit in quacunque creaturatum specie, ejusque differentia, aliquod prædicatum seu formalitatem producere. Nam omnis differentia specifica creaturæ, debet necessario formaliter includere conceptum & formalitatem *Creaturæ*: omnia enim reliqua prædicata ab hoc præcisa, non sunt adhuc adequata differentia illius speciei, quia nondum faciunt eam differre ab omni alio specie distincto, nempe non faciunt differre à Deo: atqui differentia adequata debet esse talis, quæ faciat differre ab omni alio: ergo formalitas *Creaturæ*, debet in omni differentia specifica creata includi. Cum ergo ex concessione Adversarij tunc detur potentia obedientialis activa ad producendam aliam speciem naturaliter non producibilem, quando in differentia illius

Cccc

tia illius

CONTROVERSIA III.

*Utrum Sacramenta caussent Gratiā
physicē, vel tantum moraliter.*

tia illius speciei formaliter includitur prædicatum seu formalitas, quæ etiam reperitur in effectu naturaliter producibili, & ego ostenderim, omnem differentiam creatam includere formalitatem *Creaturæ*, sine qua non est adæquatè distincta ab omni alio, nempe à Deo, in quo sunt omnes perfectiones simpliciter simplices, adeoque omnia alia prædicata præscindibilia à prædicato *Creaturæ*; ideo concluditur, dari potentiam obedientialem uniuersalem.

591. Taceo, quod fundamentum aduersarij plus probet, quam ipse velit. Ex ejus enim fundamento probari potest, quod intellectus Petri possit eleuari ad producendam intellectiōem in intellectu Pauli, quod tamen aduersarius negat. Sequela patet. Nam intellectus Petri potest in seipso producere non solum inadæquatè, sed adæquatè, differentiam specificam illius cognitionis, quia cognitiones Petri & Pauli possunt esse ejusdem speciei. Nunc

592. Respondetur directè ad argumentum ex dictis. Negando quod talis potentia esset frustra, & quod nunquam reduceretur in actum secundum naturaliter. Cum enim, ut vult aduersarius, tunc dicatur reduci in actum secundum naturaliter, quando producit aliquam formalitatem differentiam illius, quam non potest totam producere naturaliter, hoc ipso omnis potentia obedientialis actiua tunc reduceretur in actum secundum, quando produceret suum effectum connaturalem, qui continet æquivalenter formalitatem *creaturæ*, inclusam in altera differentia. Ratio vltima est. Ad hoc ut potentia obedientialis, prout à Natura datur, non sit frustra, satis est, quod possit naturaliter producere effectum primarium à Natura intentum per Virtutem Naturalem talis entitatis actiua: neque necesse est, posse naturaliter reduci in omnem actum sibi quomodocunque possibilem, ut patet in potentia obedientiali passiva, & actiua intellectuali. Neque hæc potentia intenditur à Natura in ordine ad alios terminos, sed tribuitur ex necessitate Materie.

593. Itaque à primo ad vltimum, sicut potest Perfectio Supernaturalitatis produci ab intellectu creato, non obstante, quod intellectus careat hac perfectione, quia sufficit, quod contineat aliam formalitatem inclusam in differentia actus supernaturalis, ita poterit Corpus Christi eleuari ad producendam Gratiā sanctificantem, quia licet non contineat formalitatem supernaturalitatis, continet tamen formalitatem *entis creati*, quæ licet comparata ad Deum sit imperfectio, comparata tamen ad Chymeram, est perfectio. Et hæc de potentia obedientiali.

594. Vidimus, Potentiam obedientialem probabiliter non deesse ad causandum physicè Gratiā. Inquirimus jam, an deest illam eleuet, vel an alio sensu dicantur Sacramenta causare Gratiā. In quo puncto quærent venio sententias.

595. Prima sententia est, Sacramenta causare physicè gratiam, non per meram extrinsecam elevationem, sed per aliquam intrinsecam qualitatem transeuntem, supernaturalem, habentem naturalem proportionem cum Gratiā, tanquam cum effectu, cujus sit causa instrumentalis, ita tamen ut cum illa qualitate etiam immixta fluat Entitas Sacramenti, sicut cum *Lumine Gloriæ* influit intellectus in Visionem Dei, vel cum habitu in actum fidei. Ita P. Dicaſtillo disp. 2. dub. 6. n. 214. citans Paludanum Capricornum, Ferrarientem, Alenſem. Card. de Lugo sentit, quod si Sacramenta physicè influerent, quod ipse negat hæc sententia tenenda esset.

596. Secunda sententia est Card. Pallavicini lib. 6. c. 16. à n. 215. desumpta ex Nomenclatoris P. Antonij Perez; in Sacramentis esse aliquam plus causalitatis, quam habeat causa pure naturalis aut mera conditio, minus autem quam habeat causa physicè influens. Pro cuius declaratione advertit, in ijs quæ physicè determinant res ad existendum, esse triplicem gradum: alia in se in existentiam illius rei; alia per suam perfectionem exigunt illam, sed non influunt: alia neque influunt neque exigunt, sed sunt id quo potius aliquid aliud influit, aut exigit, ut sunt conditiones. Ad secundum genus pertinent Causæ physicae minus propriae, v. g. Pater respectu filij, Gratia respectu habituum supernaturalium & auxiliorum. Vult itaque Pallavicinus, Sacramenta pertinere ad hoc genus causæ, nempe Sacramentis imprimi qualitatem supernaturalem, relativam ad præteritam promissionem Dei, & ratione hujus exigere physicè & metaphysicè Gratiā produci à divina omnipotentia, eoque determinare ad ipsius Gratiæ collationem. Hanc qualitatem vult Auctor esse in omnibus partibus Sacramenti. Vult item existere in actibus motorijs, in Humanitate & Passione Christi, quia in Sacramento valido & informi, quibus omnibus à Scriptura & Concilijs tribuitur efficacia ad justificationis. Denique infert, Sacramenta ideo esse instrumenta Dei, quia per ea Deus determinat suam omnipotentiam ad productionem Gratiæ in bonum non ipsorum Sacramentorum, sed alterius.

597. Tertia sententia est, Sacramenta causare physicè Gratiā per potentiam obedientialem extrinsecè elevatam. Ita Suarez, Bellarminus.

videtur, Bannez, & videtur in eam propendere S. Thomas q. 62. a. 1. quamvis pro quarta etiam citetur a. 4. ad. 3.

598. Quarta sententia docet, Sacramenta tantum moraliter causare Gratiā quoad suam substantiam. Ita Canus, Ledesma, Molina, Vasquez, Conink, Lugo, Arriaga, Compton, & RR. communiter.

§. I.

Rejicitur 1. Sententia.

599. DICO 1. Non datur qualitas supernaturalis, elevans intrinsecè, & influens physice in Gratiā. Probat Pallavicinus Conclusio-nem. Gratiā est quādam quasi naturā superna-turalis, atque adeo est nobilissima qualitatum possibilem, alioquin alia nobilior agnoscenda esset in Christo, quā proinde posita fuisset in ejus anima radix Gratiæ, quod nemo Theologorum sentit: quia Gratiā non esset in nobis prima & radicalis participatio Naturæ Divinæ, si alia qua-litas prior inveniretur, à qua posset ipsa Gratiā emanare: ergo illa qualitas Sacramentalis non posset esse Nobilior Gratiā: sed neque posset esse ignobilior Gratiā, nam causa ignobilior non po-terit producere effectum Nobiliorem se. Quod si dicas, illam qualitatem esse causam instrumen-talē Dei, & ideo posse esse imperfectionem effectū, verget Pallavicinus, quia ad rationem causæ in-strumentalis requiritur, ut agat in bonum causæ principalis. atqui nulla creatura agit in Bonum Dei, sed potius vice versā, Deus operatur in bo-num creaturarum: ergo Deus non potest habere instrumentum physicum.

600. Confirmat argumentum. Quia li-cet accidens possit esse instrumentum substantiæ in productione substantiæ, quā est ignobilius, atamen respectu alterius accidentis id esse non potest. Discrimen est, quia licet accidens sit causa substantiæ in uno genere, est tamen illius effectus in alio genere: scilicet in genere causæ finalis, quæ est perfectior Medijs: at verò vnum accidens (exceptis intentionalibus) non est cau-sa finalis alterius, & ideo non potest esse ignobi-lior causa suo effectū qui etiam sit accidens. Hæc Pallavic.

601. Imprimis ego non perspicio, quo-modo hæc cohereant cum ejusdem Auctoris ver-bis, suprà ex eodem relatis. Dixerat enim in explicatione suæ sententiæ, quod Sacramenta sint Instrumenta Dei, quibus Deus determinat omni-potentiam suam ad producendam Gratiā, non in Bonum Sacramentorum, sed suscipientis: quo-modo ergo modò dicit, nullum posse dari Instru-mentum respectu Dei, & omne Instrumentum de-bere operari in bonum Causæ Principalis, nul-lam autem creaturam posse operari in bonum Dei? Ad argumentum ipsum responderent adver-sarij, quod illa qualitas esset ignobilior Gratiā,

neque esset Radix illius, quia esset qualitas transi-ens, Radix autem debet ad minimum habere tantam stabilitatem, quantum habet fructus.

Ad illud quod addebatur, vnum accidens non esse causam finalē alterius, & ideo non posse causam accidentis esse ignobiliorem suo effectū, hoc, inquam, assumitur pro fundamento proba-tionis, quod adversarij disertè negant; dicunt enim, Gratiā esse causam finalem illius quali-tatis, quæ dari non potest nisi in hunc finem, ut obtineatur Gratiā. Hæc ergo probatione, & qui-busdam alijs sepositis,

602. Probatur Conclusio, & rejicitur illa qualitas operativa generalibus argumentis, qui-bus tertiam sententiam impugnabimus. Dein-de contra illam specialiter sic argumentor.

Virtus causativa Gratiæ est de essentia Sa-cramenti, & illius quā talis constitutiva, ut ex communi tradit Lugo *disp. 3. de Euch. s. 1. n. 38.* & constat ex definitione Sacramenti quod sit signum practicum: atqui si daretur hæc qualitas, non esset constitutiva Sacramenti: ergo Virtus Sacra-menti non consistit in huiusmodi qualitate. Mi-nor probatur 1. ex Sacramento Eucharistiæ, quod est Sacramentum permanens: adversarij verò po-nunt hanc qualitatem transientem, & quæ tunc primum & solum existat, quando gratia produci-tur: unde quando Sacramentum est validum & informe, non ponitur talis qualitas. Hinc probatur minor 2. Quia Sacramentum validum & informe est completum Sacramentum, & tamen non constituitur per hanc qualitatem: ergo hæc qualitas non est pars constitutiva Sacramenti. Probat 3. Quia, ut fatentur adversarij, Deus posset supplere concursus hujus qualitatis per concursus extrinsecum: atqui in illo casu esset totum Sacramentum, Deus autem non potest sup-plere partem constitutivam vllius rei. Ergo &c.

603. Probatur Conclusio 3. Hæc qualitas vnicè asseritur à suis auctoribus, quia putant eam esse necessariam, ut consulatur dignitati Sacra-mentorum in causanda gratia: atqui ad hoc non est necessaria: ergo nec asserenda. Minor pro-batur. Si hæc qualitas daretur, ideo daretur, quia debita esset Sacramentis ratione suæ dignitatis: ergo Sacramenta exigerent illam propter suam dignitatem: ergo ut sic essent causa illis quali-tatis: ergo si Sacramentorum dignitati satis con-sultum est, si dicatur, quod causent hanc qualita-tem non per physicum influxum, sed per solam exigentiam illius, pari modo satis consultum erit, si dicatur, quod ipsam Gratiā sanctificantem causent per exigentiam illius, absque superaddi-ta qualitate physice influente.

§. II.

Rejicitur Qualitas Relativa & Exactiva Gratiæ.

604. DICO 2. Virtus causativa Sacramento-rum non consistit in qualitate superna-turali,

Cccc 2

turali, Metaphysicè exigente productionem Gratia. Probatur Conclusio 1. Argumento ultimo paulò antè factò, quod contra hanc qualitatem adhuc fortius procedit. Nam Qualitas activa licet non sit necessària ut consulatur dignitati Sacramentorum, serviret tamen ad hoc, ut Sacramenta possent propriè & simpliciter dici; Sanctificare physicè: nam hoc significat actionem physicam, aliquo modo procedentem ab eo, quod denominatur Sanctificare: atqui Qualitas purè exactiva Gratia, non posset hanc denominationem prestare, quia nec ipsa qualitas produceretur physicè à Sacramentis, neque Gratia produceretur physicè à Qualitate: ergo major est ratio negandi hanc quàm priorem qualitatem.

605. Probatur Conclusio 2. ad hominem. Docet enim Card. Pallavicinus, hanc qualitatem recipi in omnibus partibus Sacramenti. Infero. Ergo ipsa Qualitas non est pars constitutiva Sacramenti, quia supervenit toti collectioni partium. Sublimo. atqui virtus, causativa Sacramentorum est constitutiva Sacramentorum: ergo Qualitas hæc non potest esse virtus Sacramentorum.

606. Probatur Conclusio 3. Omnis existentia physica est prædicatum quoddam secundum, (ut sapius inculcat ipse Pallavicinus) supponens aliud primum, ratione cuius illi entitati bona est illa res, cuius dicitur habere existentiam: atqui Gratia quæ datur v.g. Petro intuitu Sacramenti, non est bona illi qualitati, utpote quæ non existit in ipso Petro, sed in partibus transeuntibus Sacramenti, cum quibus & ipsa qualitas transit: ergo non datur qualitas habens talem existentiam.

607. Confirmatur ex P. Esparza [Stulta enim, inquit, est petitio (qualis est omnis existentia) destituta omni ratione petendi: experientia enim docet, nos non impelli ad petendum aliquid, quod ratione conditionis nostræ nullo modo nostra interest produci vel non produci: quis enim prudenter petat à Deo, ut in profundo terræ vel maris, quod nemo mortalium vquam perventurus est, producat massam optimi auri? multò minùs censenda est natura huiusmodi appetitiones instituire per appetitus innatos: atqui huiusmodi appetitio esset illa qualitas exigens productionem Gratia in suscipiente Sacramentum, ut consideranti patet.]

608. Confirmatur ulterius, inductione per alias exigentias, quæ tum à Philosophis tum à Theologis admittuntur, in quibus semper apparet ratio exigendi. Pater mediante virtute seminali exigit produci filium: utique patris interest habere filium, in quo species conservetur. Gratia sanctificans exigit in suo subiecto produci habitus supernaturales: utique interest Gratia, (quæ in ordine supernaturali est quasi Natura,) & etiam subiecti, cui gratia inexistit, habere suas potentias ad eliciendos actus sibi & fini suo proportionatos, & sic de alijs exigentijs. Cum ergo

Qualitas, de qua est sermo, nullam huiusmodi rationem exigendi Gratiam habeat, ut ostensum est, repugnat eam dari.

§. III.

Rejicitur Elevatio extrinseca Sacramentorum.

609. DICO 3. Sacramenta non elevati per extrinsecum concursum ad producendam Gratiam. Probatur Conclusionem Card. de Lugo hoc modo. Non omnes partes Sacramenti, utpote successivè existentes, possunt physicè influere, sed tantum ultimum terminatum atqui sic totum Sacramentum potius diceretur naturaliter influere, cum totum reliquum non moraliter concurrat: non enim illud quod preterijt, componit vnum ens physicum, & per hoc cum ultima syllaba.

Scio, adversarios hoc argumento non moveri, primò quia totum se fundat in modo loquendi. Faterentur ergo, totum Sacramentum esse causam moralem Gratia, sed non tantum esse causam moralem, sed simul etiam physicam, quia potest enti morali & artificiali tribui actio physica, etiam si tantum vna illius pars induat, ut circumstantia aliud requirant. Sic dicitur totum exercitus oppugnasse & expugnasse civitatem, tamen si forte minima pars manum admovent. Quidquid ergo sit de hoc argumento.

Probatur Conclusio sufficienter ex fundamento generali, quòd Miracula non sunt agenda sine necessitate, & virgente causa: nulla autem est virgens necessitas asserendi, Sacramenta assumi & elevari ad producendam Gratiam, quæ ex natura sua exigit à Deo solo producti regulam.

§. IV.

Proponitur verior sententia de modo quo Sacramenta causant Gratiam, & rejiciuntur Objectiones.

610. DICO 4. Sacramenta tantum moraliter influere in Gratiam, non quid commutatas condiciones, sed excellentiore modo, tribuendo exponendo. Probatur solutione Objectionum.

Obijcit P. Dicastillo 1. testimonium S. Pauli ad Titum 3. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus Sancti, quem effudit in nos abunde per Iesum Christum Salvatorem nostrum.* Vnde sic argumentatur. Deus ut causa physica effudit Gratiam per Christum & Baptismum: atqui causa physica non dicitur operari per causam moralem, à qua movetur ad operandum, sed potius econtra, causa moralis dicitur operari per causam physicam: ergo si Deus gratiam producat per Christum & Baptismum, debet utique causam esse physicam. Minorem probat exemplum. Nam ille qui ex consilio aut præcepto alium occidit, non dicitur illum occidere per causam

causam consulentem aut præcipientem, sed econtra. Vnde etiam Deus non dicitur in executione conferre Gloriam per Merita, sed propter Merita.

611. Ad hoc argumentum imprimis responderet aliquis ex doctrina quam tradidi in 1. libro, negando quod Deus moveatur à Sacramentis ad producendam gratiam, sed quod Deus ordinet Sacramenta ad Gratiam, sicut ordinat merita ad præmium, & sicut rectè dicitur per merita procurare præmium, etiam si merita non influant physicè in præmium, ita poterit dici procurare Gratiam per Sacramenta, etiam si Sacramenta non influant physicè in Gratiam. Cæterum abstinendo nunc ab hoc, aliter respondeo.

612. Imprimis quidem argumentum nimium probat, & omnibus est solvendum. Certum enim est, multos accipere Gratiam per baptismum non quando confertur, sed quando, remoto obice, reviviscit: tunc autem non potest esse causa physica Gratiæ, & tamen de tali baptismo est etiam verificandus ille textus S. Pauli: ergo quocunque modo explicabitur pro his casibus, poterit pro omnibus.

613. R. 2. Distinguendo minorem. Causa physica non dicitur operari per moralem à qua movetur, si hæc secundum ipsam rationem movendi non est illius ipsius causæ physicæ effectus, & quidem in eum finem positus, ut moveat ad effectum physicè ponendum, transeat minor: secus, nego minorem: atqui merita Christi & Baptismus sunt effectus & beneficia Dei, & quidem in hunc finem posita, ut Deus ab illis moveretur ad gratiam nobis conferendam: ergo rectè dicitur Deus per hos ipsos effectus suos nobis conferre Gratiam, etiam si merita & Baptismus tantum moraliter influant. Falsum itaque est, quod univèrsim illud per quod Deus aliquid facere dicitur, non sit etiam id, propter quod id facere dicitur. Sic Deus verissimè dicitur nobis conferre Gloriam æternam, & per nostra merita, & propter eadem nostra merita. Sic Ecclesia ferè omnes orationes & petitiones terminat his verbis: *Per Dominum nostrum &c.* quorum sensus est: *Propter merita Christi.* Ergo, nisi quis ita ineptiat, ut dicat, Christum elevari physicè ad omnia beneficia, quæ illius intuitu nobis conferuntur, fatendum est, Deum quoque rectè dici per Sacramenta conferre Gratiam, etiam si Sacramenta non eleventur, ut physicè concurrant.

614. Obijciunt 2. & quidem præcipuè auctoritas Sanctorum Patrum, asserentium, Sacramenta causare gratiam, mundare &c. qui modi loquendi videntur sonare physicum influxum. Hoc argumentum varijs modis validè retorquetur. Priusquam autem retorsiones referam, placeat examinare testimonium S. Ambrosij lib. 1. de Sacramentis c. 5. in quo mirè triumphant P. Dicastillo & Pallavicinus, arbitantes, non posse nisi de physica causalitate intelligi, quem tamen locum Autores nostræ sententiæ non declarant,

Verba S. Patris ita se habent. [Non sanat aqua (in baptismo) nisi Spiritus S. descenderit, & aquam consecraverit.] Ecce! aqua debet consecrari, utique non aliter quàm imprimendo qualitatem sanativam, hoc est productivam, vel saltem exactivam Gratiæ: Neque enim potest descensus Spiritus Sancti aliter intelligi, quàm per operationem exercitam in aqua.

615. Auctoritas hæc non potest terrere nisi eum, qui totum caput S. Ambrosij non perlegerit. Mihi sapius & attentè illud perlegenti, evidens est, S. Patrem nihil de Qualitate adversariorum dicere cogitasse. Recenset S. Pater totam historiam antiqui testamenti, de sanato Naaman à lepra per immersionem in Jordanem, deinde quarit, quid hoc significet? Respondet his verbis. [Vidisti aquam: sed non omnis aqua sanat, sed aqua sanat quæ habet Gratiam Christi. Aliud est elementum, aliud consecratio, aliud opus, aliud operatio. Aqua opus est, operatio Spiritus Sancti est.] Nota, quod operationem soli Spiritui Sancto tribuat. Pergit deinde, & incipit loqui de Institutione Baptismi Christi, quando Christus fuit à Joanne baptizatus in Jordane (cujus figura erat illa sanatio Naaman) [non sanat, inquit, aqua, nisi Spiritus S. descenderit, & aquam illam consecraverit, sicut legisti, quod cum Dominus Jesus Christus formam (id est ritum) baptismatis daret (hoc est institueret) &c. & ecce! quasi columba Spiritus S. descendit.] Hæc S. Ambrosius: ex quibus apertè constat, de quo descensu loquatur, nempe de præterito, non de futuro, de illo scilicet in specie columbæ. Sensus itaque S. Patris planissimus est, quod aqua, quæ in baptismo adhibetur, non sanaret à peccato, nisi à Christo fuisset baptismus institutus, annuente Spiritu Sancto, cujus opus est Sacramentorum institutio, nam omnia beneficia specialiter Spiritui Sancto tribuuntur, & specialius illa Gratia, quæ tribuitur in Baptismo Jo. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu S.* Itaque Spiritus S. dicitur aquam consecrassè tunc, quando vnà cum Patre & Verbo Baptismus instituit, ac promissit Gratiæ collationem intuitu talis Cæremoniæ debito modo applicatæ. Hæc autem consecratio tam parum significat immutationem physicam aquæ, aut qualitatis impressionem, quàm parum per ejusmodi qualitatem immutantur Ecclesiæ, Altaria, Calices, Oleum, &c. quando consecrantur ritu ab Ecclesia instituto. Nunc ad retorsiones veniamus.

616. Retorquetur itaque argumentum ab auctoritate Patrum desumptum 1. Sancti Patres loquuntur univèrsaliter & eodem modo de emundatione per baptismum, quandocunque & quomodocunque ea fiat: & tamen sæpè non potest hæc emundatio fieri per physicum baptismi influxum in Gratiam: ergo si in his casibus possunt & debent Patres intelligi non de physica, sed tantum de morali causalitate, possunt univèrsim de illa intelligi. Minor patet in Baptismo va-

Cccc 3

lido

lido & informi, ac postmodum remoto obice reviviscere, de quo loquitur S. Augustinus lib. 3. de bapt. c. 3. & Auctor sermonis de Passione Christi apud Cyprianum. Quando ergo Patres tribuerunt Sacramentis vim sanctificandi, non fuerunt solliciti de specifico modo cauſandi, an sit physicus vel moralis, sed abstraxerunt; eorum enim institutum erat, Myſteria fidei populo explicare, non scholasticas quaestiones definire.

617. Retorquetur 2. Scriptura & Patres eodem modo tribuunt vim cauſandi vtrique parti Sacramentorum, Materiae & Formae, & tamen non facile vnquam fit, & est moraliter impossibile fieri, vt vtrique pars simul & semel in eodem instanti terminetur, adeoque simul concurrat physicè, praesertim in Sacramento Pœnitentiae, vbi confessio iam praeterijt quando fit Absolutio, & in Sacramento Eucharistiae &c. Si ergo Patres quoad vnâ partem possunt ac debent intelligi de sola cauſalitate morali, eodem modo poterunt intelligi quoad vtramque partem.

618. Responder P. Dicastillo, sufficere quoddam vna pars Sacramenti physicè influat, vt totum denominetur influere. Sed contrâ, & hoc bene notandum est, quando Patres loquuntur de Baptismo, semper nominant aquam, eamque dicunt mundare etiam tunc, quando forma tardiùs absoluitur quàm ablutio: atqui hic modus loquendi foret ineptus & falsus, si per emundationem intelligerent physicam cauſalitatem Gratiae, & tamen aqua secundum se non influeret physicè: sicut ineptè diceretur de aliqua parte exercitus v.g. de Legione A. quoddam illa physicè ceciderit hostem, si tamen illa physicè nunquam congressa fuisset, sed tantum pugnae astitisset, alia legione manus & arma conferente: ergo si Patrum locutiones essent intelligendae de physico influxu, ea non satis defenderentur esse verâ, dicendo, quoddam saltem alterutra pars Sacramentorum influat physicè.

619. Retorquetur argumentum 3. Scriptura & Patres etiam passim dicunt, Sanguinem, Passionem & Mortem Christi nos mundare, justificare &c. vtrique non nisi moraliter: sic etiam dicunt Sacramenta esse plena sanguine Christi, ex quibus hauriantur aqua salutis: sicut ergo hæc continentia est merè moralis, ita etiam efficiencia erit merè moralis. Hac retorsione pressus Pallavicinus, posuit suam qualitatem etiam in meritis & sanguine Christi: sed nunquid etiam poni poterat in morte, quæ est dissolutio seu ablutio vñionis? & tamen dicimur etiam per mortem Christi justificari.

620. Retorquetur 4. Viri sancti dicuntur eadem phrasi patrare Miracula, dare sanitatem, quando hæc impetrant suis meritis & precibus: an propterea dicemus hæc fieri per physicum eorundem influxum?

Retorquetur 5. Homo per peccatum & finalem impenitentiam dicitur esse causa suae perditionis: nunquid & hic dabitur qualitas exigens

damnationem, aut physicè influens in terram ternas, procedens ab ipso peccato praeterito.

Retorquetur 6. & vltimò. Quia multi tres videntur quandoque satis aperte physicum influxum Sacramentis negasse, dum dicunt, solum Spiritum S. ad Sacramenti exhibitionem sanctificare, prout ex S. Ambrosio tenet. S. Augustinus in Epist. 23. ad Bonifacium. [Aqua requirit, exhibens extrinsecus Sacramentum Gratiae, & Spiritus S. operans intrinsecus beneficium Gratiae, solvens vinculum culpæ, reconciliatum natura regenerant (ita legendum est, & non regenerans, vt vult Lugo) hominem Christi.] Ecce! S. P. tribuit generationem vtrique, vbi licet Sacramento & Spiritui S. sed cum dicitur, quoddam aqua regeneret exhibendo Sacramentum extrinsecus, Spiritus S. verò intrinsecus operans ipsam Gratiam.

Ad objectionem ergo respondent, S. Patres non tribuisse Sacramentis influxum physicum, sed abstraxisse, vt iam dictum est.

621. Obijciunt 3. Si Sacramenta nra non agunt physicè, sed solum moraliter, non videntur aliud esse quàm quoddam conditio sine qua non: sicut est denarius plumbeus Regis, quod habito datur alicui pecunia ex voluntate Regis, atqui Sacramenta non habent se merè hoc modo, sed melius comparantur securi respectu iustitiae, vt tradit S. Thomas q. 62. a. 1. in C. r. Bernardum, dicentem in sermone de Causa Domini: [Sicut investitur Canonicus per librum, Abbas per baculum, Episcopus per anulum, & divisiones Gratiarum diversae sunt traditio Sacramentis.]

62. 1. S. Thomas merè rejicit illa exempla S. Bernardi, quia sunt mera signa speculativa potestatis collata. Nummus plumbeus est etiam merè signum speculativum Regis voluntatis, quæ deinde voluntas movet Ministrum & administratorem pecuniae, ad solvendum pecuniam. Rectè etiam S. Thomas comparat Sacramenta potius securi, non quidem quoddam debent physicè concurrere, sed cum debita proportionem, quæ in hoc consistit, quoddam securis, ad hoc vt serviat officii tanquam idoneum instrumentum, debet in se habere quandam aptitudinem & acuitatem scindendum. Sic ergo instrumentum morale, vt differat à mera conditione, debet in se habere aliquam virtutem movendi causam principalem ad aliquid faciendum: hanc autem habent Sacramenta, quorum virtus aliud non est, quàm merita Christi illis applicata, vt tradit S. Thomas a. 5. in C. his verbis. [Manifestum est, quod Sacramenta Ecclesiae, specialiter habeant virtutem ex passione Christi, cuius virtus quoddammodo nobis copulatur per (susceptionem Sacramentorum).] Præterea Sacramenta sunt etiam quoddam actus Christi, dignificata ab illius institutione atque suo nomine, & hanc institutionem atque autoritatem includunt tanquam partem constitutivam, quæ vtrique est dignitas apta movere non minus

quàm merita, sicque plurimum differunt à putis conditionibus. sed hæc infrà magis declarabuntur.

622. Obijciunt 4. Si Sacramenta nostra tantum moraliter causant Gratiā, nihil planè prærogativæ habent supra Circumcisionem: nam ex communiore opinione, per Circumcisionem conferebatur Gratiā parvulis ex opere operato. Etiam hoc argumentum adversarij solvendum esse, si comparetur Circumcisio cum Sacramento reviviscente, quo casu Baptismus adhuc nobilio- re modo concurret ad productionem Gratiæ quàm Circumcisio, & tamen non causat per physicum influxum: ergo potest inter Circumcisionem & nostra Sacramenta agnosci discrimen in causan- do gratiam independentem à physico influxu. Respondetur nunc directè negando sequelam, quia ad summum dici potest, quòd Circumcisio fuerit conditio, & non causā strictiùs sumpta, juxta discrimen paulò pòst explicandum. Dixi- mus ad summum. Nam inferiùs de hoc ipso disputa- bitur, an fuerit saltem conditio conduens ex o- pere operato, & hoc ipsum negabitur, sicque ob- jectio nos non concernet. Nunc ergo explicemus discrimen inter Conditionem & Causam Moralem strictiùs & Theologicè sumptam.

§. V.

Explicatur discrimen inter Causam Mora- lem, & Conditionem.

623. A Tralimus in hujus rei declarationem ex- emplum nummi plumbei. Nunc super- addemus aliud, quod proponit Card. de Lugo. Dominus mandat servo, vt quoties audiverit cantantem gallum, det elemosynam. In hoc casu cantus galli est conditio, imperium Domini est causā moralis. Quæritur in quo consistat ratio Causæ moralis, ejusque differentia à mera conditione, quæ quidem videri posset esse quæ- sitio de nomine, sed reverà fundatur in reali di- scrimine, quod admodum servit ad ostendendum, nihil derogari excellentiæ Sacramentorum, si il- lis denegetur ratio Causæ physica, & tribuatur ratio Causæ moralis.

624. DICO itaque. Ex illis rebus, quæ obiectivè movent aliquam causam, ad aliquid physicè efficiendum, datur discrimen in modo movendi, propter quod vnum vocatur Causā, alterum verò Conditio. Illud vocatur Causā Moralis strictiùs loquendo, quod operantem mo- vet ratione alicujus dignitatis & excellentiæ, in quam fertur, & à qua quodammodo excitatur af- fectus causæ illius quæ movetur ad physicè ope- randum. Illud verò est mera conditio, quod non movet ratione hujusmodi dignitatis & excel- lentiæ in se repectæ, sed vt conjunctum cum a- lio talem dignitatem habente, & exigente non movere, nisi quando illud alterum sibi conjun- ctum habet. Quando ergo in aliquo casu vtrum- que intervenit (quod tamen non semper contin-

git) nempe Causā moralis & conditio, tunc licet neutrum sine altero moveret, hoc tamen interest discrimen, quòd id quod est causā moralis, ideo moveat vt conjunctum cum altero, quia petit non movere nisi vt sic conjunctum, non ex de- fectu virtutis, sed quia suā non interest movere, nisi quando est alteri conjunctum, sicut non in- terest ignis calefacere, nisi sit approximatus. E- contra alterum quod est conditio, ideo præcisè non potest movere sine altero quod causam dici- mus, quia Causā petit non movere, nisi habeat conjunctam talem conditionem, adeoque suam vim movendi mutat à Causā.

625. Hinc redditur ratio, cur Nummus plumbeus sit mera conditio, quando movet ad dandam pecuniam, Voluntas autem Principis sit Causā moralis, & idem est de voluntate Domini, comparata cum cantu galli. Nam in voluntate illa residet Dignitas & Excellentia, excitans & im- pellens servum: quia verò Voluntas Domini ta- lis est, vt nolit à servo attendi, nisi ponatur can- tus galli, aut exhibeatur nummus plumbeus, hinc est, quòd sine cantu galli, aut exhibitione num- mi plumbei non moveat. Quodsi Princeps aliud signum assumpsisset, eodem modo illud moveret, quod signum esset, virtutem movendi inesse volun- tati Domini, non verò cantui aut nummo.

Declaratur vulgaribus exemplis. Præci- piens, Rogans, Consulens, sunt causæ morales: in ipso enim præcepto, consilio, precibus, residet virtus excitandi voluntatem alterius ad operandum, seclusis alijs: quodsi verò præcipiens ipsemet restringat suum præceptum ad certos casus & circumstantias (idem est de consulente & rogante) tunc illæ circumstantiæ sunt mera con- ditiones, juxta regulam traditam.

626. Nunc ad rem nostram veniendo, & applicando Regulam Sacramentis, apparebit, Sa- cramenta novæ legis, rectissimè dici Causas Mo- rales. Continent enim in se excellentiam mo- ventem Deum ad producendam Gratiā, vtpote actiones Christi, à Christo institutæ, & à Ministris Christi exercendæ, nomine & auctoritate ipsius Christi, & quidem in hunc finem, vt Gratiā ob- tineatur; adeoque dignificantur ab ipsa Institu- tione Christi, meritisque à Christo applicatis: vn- de à SS. PP. dicuntur esse plena sanguine Chri- sti: ac denique sunt quidam cultus Dei, quate- nus sunt petitiones Christi, quibus petit à Patre Cælesti dari gratiam, ac proinde per Sacramenta colitur Deus vt auctor Gratiæ. Nihil ergo po- test desiderari ad rationem Causæ moralis in stri- cta significatione.

627. Hanc declarationem discriminis in- ter causam moralem & conditionem reipā, etsi alijs verbis, invenio traditam in Hispania à ce- lebratissimo Theologo, Benedicto de Robles, professore Cardinalis de Lugo & Arriagæ, qui suum Magistrum secuti sunt. Eandem tradit E- sparza his verbis. [Res physica & actiones ex- teriores, includentes intrinsecè actum liberum voluntatis,

voluntatis, quoad vim inductivam & causlativam alicujus effectus, dicuntur absolute causae morales talis effectus. Sacramenta autem includunt essentialiter ac intrinsece talem actum, atque ab eo pendent formaliter quoad esse completum Sacramenti, & vim illativam Gratiae.]

§. VI.

*Virum Circumcisio fuerit Causa Gratiae, vel
Conditio, vel Neutrum.*

628. Solent hae quaestio hic agitari occasione eorum quae dicta sunt, quamvis alioquin ad Scripturam Interpretes pertineret. Serviet autem ejus resolutio ad meliorem intelligentiam eorum quae dicta sunt, & ad nostrorum Sacramentorum commendationem.

Difficultas autem movetur ex varijs Scripturae textibus, quibus circumcisio modò extolli, modò deprimi videtur; & quia vix apparet modus explicandi, quomodo parvuli in Circumcisione fuerint justificati, si Circumcisio nihil ex opere operato contulit.

Doctores tantum duas sententias oppositas communiter referunt: cum tamen in quatuor distribuenda videantur.

629. Prima & valde communis sententia est, per Circumcisionem, saltem tanquam per conditionem, fuisse parvulis collatam Gratiam ex opere operato, & sic illis circumcisionem fuisse medium necessarium ad salutem.

630. Secunda sententia simpliciter negat hujusmodi conducentiam & necessitatem. Ita post multos alios Vasquez 1. 2. d. 184. c. 3. n. 18. & c. 4. n. 36. & licet hoc loco videatur Circumcisionem solum excludere à ratione Causae, quia in fine cap. quarti dicit, se in quaest. 70. S. Thomae tractaturum, an saltem fuerint conditio necessaria, fundamenta tamen Vasquezij etiam contra Conditionem procedunt, & deinde in 3. p. d. 163. n. 18. expressè iterum asserit, Circumcisionem non fuisse parvulis necessariam, nec remedium ad salutem, & praeceptum Circumcisionis eatenus solum parentes obligasse, ut infantes populo Dei aggregarent. & paulò post n. 19. sic loquitur. [Quod verò spectabat ad salutem spiritualem infantium, praesto illis esse poterat fides parentum, quae ante Christi adventum semper pro parvulis remedium fuit.] Quae verba cum sint clarissima, mirum est, P. Dicastillo d. 2. n. 316. dixisse, nulum Theologum opinari, pueris Hebraeis non fuisse necessariam Circumcisionem. Eandem cum Vasquez sententiam etiam tenet Bellarminus: citatur etiam pro eadem à Card. de Lugo Aegidius Conink a. 6. verùm hic n. 146. expressè docet, fuisse saltem conditionem respectu parvulorum.

631. Tertia sententia volens declinare difficultates utriusque extremae jam restat sententiae, procedit mediâ viâ. Docet enim, Circum-

cisionem non justificasse quidem, si formaliter sumatur, hoc est, si consideretur prout fuit promissum & primò instituta, quia ut sic erat tantummodo signum fœderis inter Deum & familiam Hebraeam, cui promittebatur ingens multiplicatio populi electi, nec quidquam pertinebat ad conferendam salutem.

De Circumcisione ergo sic accepta videtur sententia intelligendos esse textus S. Pauli & S. Patrum, quos pro se adducit secunda sententia. Quia verò respectu parvulorum masculorum hoc in Circumcisionem commutatum Sacramentum Legis naturae, quod ante institutam Circumcisionem adhibebatur contra peccatum originale, hoc in Circumcisione materialiter spectata, hoc est, sacramentum legis naturae, habebat vim tantum proximam ad delendum peccatum originale ex opere operato; & hoc modo vult intelligendus textus quibus videtur prima sententia. Hanc sententiam tenet Card. de Lugo, & prius eam proposuit Vasquez loco cit. c. 4. n. 42. & vix apparet in quo differat ab hac sententia Suarez disp. 1. sect. 2. §. 1. utraque istarum, nisi quòd Lugo eam accuratius explicaverit. Lugonem sequitur P. Dicastillo: differunt tamen hi duo, quòd Lugo vult illam commutationem Sacramenti Legis Naturae in Circumcisionem, non fuisse à Deo factam aliquo precepto, sed ex libera deputatione ipsius populi, quatenus voluit unâ eademque actione duobus praeceptis satisfacere. E contra, Suarez & Dicastillo volunt illam commutationem factam esse à Deo Gen. 17. & ideo extra casum necessitatis nulli masculo infanti profuturum fuisse Sacramentum legis naturae prout prius profuerat.

632. Quartam sententiam tenuit olim etiam profundè doctus & solidus, Petrus de Avila, ut refert ejus discipulus P. Castillo à n. 30. eoque reipsâ amplexi sunt & illustrarunt Pallavicinus & Elparza. Hi itaque docent, justificationem parvulorum fuisse afixam à Deo extra casum necessitatis illi actui meritorio, quem exercebat Minister voluntate executivâ, profectionem fidei in Christum, quae hic & nunc fiebat per Circumcisionem, quae voluntas ex suo modo reddendi erat irretinabilis, quatenus non mere de futuro, sed hic & nunc, & pro hoc instanti impetruit Circumcisionem, & per eam voluit suam fidem in Christum applicare infanti. Quod dictum est de Circumcisione, idem dicendum de illo remedio incognito, per quod famellis, & etiam multis in casu necessitatis applicabatur fides in Christum.

633. In hac ergo sententia Circumcisio secundum se praeclara spectata, fuit inutilis ad justificationem, & quoad hoc punctum convenit hac sententia cum secunda. Fuit tamen vix denominative sumpta, quatenus denominabatur meritoria ab actu illo interno protestativo, semel solet, Eleemosynâ redimi peccata, & acquiritur tam aeternam, licet totum meritum consistat in solo

solo actu interno. Ratio autem hæc est, quia actus internus accipitur in communi sermone per modum vnus cum actu externo, quem secum trahit, & ideo actus externus denominatur ab actu interno bonus, & meritorius illius rei, quam meretur & impetrat actus internus. Differt ergo hæc sententia à secunda solum in hoc, quod Iustificationem parvulorum tribuat actu fidei & protestationi internæ, quæ secum trahit Circumcisionem, quod secunda sententia non satis explicavit, quamvis fortassis subintellegerit.

634. DICO, Hanc quartam sententiam videri veram. Probatur 1. Quia est conformior S. Scripturæ & PP. quatenus Circumcisioni negat conducentiam ex opere operato; & præterea saluat illos loquendi modos, qui videntur patrocinari Circumcisioni. Posterior pars probabitur solutione objectionum, quæ fieri solent ab auctoribus primæ sententiæ. Nunc autem probatur prior pars ex Ep. ad Rom. 3. & 4. 1. ad Cor. 7. ad Galat. 4. ad Coloss. 2. ad Hebr. 7. 9. & 10. quibus locis, vt Apostolus Circumcisionem dissuaderet quibusdam Judæis ad Christum conuersis, sed Circumcisionem retinere volentibus, docet, Circumcisionem aliisque ritus antiquæ legis, fuisse meras figuras eorum, quæ iam existunt, neque per illos fuisse iustificatos Hebræos, sed per fidem; sic Abraham non per Circumcisionem, sed per fidem præcedentem fuisse iustificatum: *Credidit Deo, & reputatum est illi ad Iustitiam*. Deinde etiam appellavit illa infirma & egena elementa. Ex quibus textibus collegerunt Concilia, quod Sacramenta antiquæ legis non fuerint Causa Gratiæ.

635. Confirmatur 1. Cum S. Paulus ad Rom. 2. docuisset, Iustificationem tam Judæi quam Gentilis esse ex fide; postmodum c. 3. obicit sibi ipsi & replicat hoc modo. *Quid ergo amplius Judæo est, aut quæ utilitas Circumcisionis?* quasi diceret. Si Circumcisio secundum se spectata, non fuit remedium contra Originale, nec conducent ad Iustificationem ex opere operato, sed Iustificatio contigit Judæo æquæ ac Gentili ex Fide, quid ergo prærogatiuæ habuit Judæus præ Gentili intuitu Circumcisionis? Ecce! in hac objectionem supponitur, Circumcisionem fuisse inutilem etiam in veteri Lege. Ad hanc replicam respondet S. Paulus longè aliter quam secundum aduersarios debebat: respondet, inquam, ad vtrumque membrum objectionis, hoc modo. Ad primum quidem de eminentia seu prærogatiua Judæi supra Gentilem, his verbis. *Multum per omnem modum: primum quidem (id est potissimum) quia credita sunt illis eloquia Dei.* id est, reuelationes & promissiones à Deo factæ, quasi diceret: Deus Judæis longè copiosius & familiarius communicavit & impertivit spirituales illustrationes & supernaturales veritates. Ad 2. verò partem objectionis, de utilitate Circumcisionis in specie, respondet cap. 4. his verbis. *Et signum accepit Abraham Circumcisionis signaculum Iustitiæ fidei quæ*

est in præputio, vt sit Pater omnium credentium. Quasi diceret. Utilitas Circumcisionis hæc erat, quod Judæis esset signum acceptæ Iustitiæ per protestationem Fidei factam in Circumcisione, & promissionum quæ factæ fuerant Abrahamo Gen. 17. *Circumcidetis carnem præputij vestri, vt sit in signum fœderis inter me & vos.*

636. Confirmatur 2. ex Epist. ad Hebr. 7. 18. 19. vbi S. Paulus expressè loquitur de inutilitate legis antiquæ, pro tempore præcedente legem novam. *Reprobatio*, inquit, *vite præcedentis mandati propter infirmitatem ejus & inutilitatem: nil enim ad perfectum adduxit lex.* quasi diceret, (inquit noster Cornelius à Lap.) vis scire causam abolitæ legis? causa est legis illius infirmitas & inutilitas, quia lex illa non poterat peccata expiare, hoc est: Iustificare. Lex enim tantum in rebus externis occupabatur, circa Iustitiam carnis, & munditiem exteriorem, quæ coram hominibus, non autem coram Deo nos puros & sanctos efficiebat, v. g. si quis mortuum aut immundum attigisset, jubebat eum lex lavari.

637. Respondent aliqui primò, Sacramenta antiquæ legis ideo contemni, quia non causabant Gratiam physicè, sed tantum moraliter. Hæc tamen responsio est manifestè insufficiens. Si enim fuissent causa moralis, non magis iustificasset fides quam Sacramenta, quia fides etiam tantum erat causa moralis, & quidem remota. Atqui hoc repugnat verbis S. Pauli, qui dicit, non Circumcisionem, sed fidem iustificasse. Deinde satis ineptè egisset S. Paulus in illis vilipendentis apud populum, propterea quod non influxissent physicè, sed tantum moraliter: sicut enim defacto simplices fideles non sunt solliciti de modo quo Sacramenta causant Gratiam, neque alliciuntur ad ea æstimanda propter influxum physicum, ita populus ille quibus scribebat S. Paulus, non curasset, physicè an moraliter causassent. Sic, inquit Pallavicinus, licet arbor sit causa physica pomi, & moneta sit causa tantum moralis ejusdem quando emitur, in æstimatione tamen humana non minoris sit moneta, quam arbor, & ideo invicem commutantur. Ratio est, quia Medium quæ Medium habet totum suum pretium à bonitate finis, & à facilitate illum causandi: ergo impertinens est modus causandi physicè.

638. Respondent alij 2. Sacramenta antiqua contemni, quia erant duntaxat conditio, & non causa, ne quidem moralis, quia non continebant aliquam dignitatem, ratione cuius possent movere ad causandam Gratiam, sicut continent Sacramenta novæ Legis, modo superius explicato, sed potius habebant se sicut nummus plumbeus.

Verum, contra vrgetur eodem modo. Quando enim conditio æquè infallibiliter infert effectum, atque inferret si esset causa physica, tunc non est contemptibilis illi, cui tale bonum affert; id quod apto exemplo declarari potest. Du-

D d d

bium

bium est apud philosophos, utrum, quando ferrum attrahitur a Magnete, Magnes sit causa physice attractiva, vel tantum conditio, ad eum modum, quo centrum dicitur esse conditio, ut lapis moveatur versus centrum. In hoc puncto quacunque sententia vera sit, nihil auget aut minuit pretium & estimationem Magnetis: ita non fuisset efficax argumentum S. Pauli ad ingenerandum contemptum Circumcisionis, si saltem fuisset conditio, quâ posita infallibiliter sequeretur nobilissimus Gratia effectus: nam licet non esset promerita estimationem illam, quam merentur nostra Sacramenta, quia non esset dignificata meritis Christi, nec actio ejus nomine exercita, ratione effectus tamen retinisset magnam estimationem: sicut licet Magnes sub physica consideratione plus perfectionis & estimationis haberet, si physica virtute attraheret ferrum, apud illos tamen, qui præcise amant Magnetem propter effectum attractionis ferri, adhuc eandem haberet estimationem.

639. Respondet 3. P. Dicastillo, Concilium Florentinum (& idem diceret de S. Paulo) quando negavit Sacramentis antiquæ legis causalitatem gratiæ ex opere operato, noluisse comprehendere Sacramentum Legis Naturæ, utpote institutum ante Legem scriptam, sed sola Sacramenta legis scriptæ, de quibus solis loquitur: atqui Circumcisio non causabat Gratiam ut Sacramentum legis scriptæ, sed ut in se complectens Sacramentum legis Naturæ: ergo Circumcisio quâ justificativa non comprehenditur in contemptu Sacramentorum legis antiquæ.

Sed contra bene virget Card. Pallavicinus. Doctrina Florentini desumpta est ex doctrina S. Pauli, qui de Circumcisione in specie loquitur, & sine ulla distinctione illarum formalitatum aut temporum eam vilipendit.

640. Respondet 4. Card. de Lugo, Circumcisionem contemni à S. Paulo non materialiter sed formaliter consideratam, hoc est, prout fuit primario instituta in signum fœderis: sic enim erat eorum elementum: considerata verò prout successit in locum remedij Naturæ, & prout illud in se continebat, habebat utilitatem maximam ad delendum peccatum originale ex opere operato. Hæc responsio parum differt à priori, & contra eam pariter virgetur. Quomocunque enim Circumcisio contulerit ad peccatum originale ex opere operato delendum, sive ut Sacramentum legis scriptæ formaliter, sive ut substitutum Sacramento legis Naturæ, non debuit S. Paulus & SS. PP. dicere, Justificationem non fuisse ex Circumcisione, sed ex Fide. Possum hoc ostendere exemplo claro. Jejunium est primario institutum ad macerandum & refrenandum corpus: ponamus Pontificem concedere indulgentias illis, qui unâ cum certa aliqua oratione exhibent aliquem cultum & actum Religionis S. Francisci; postmodum adveniente illius festo designet Pontifex pro illo cultu Jejunium in ejus

pervigilio: tunc si quis cum oratione requirit conjungeret jejunium, nemo recte diceret, tam Indulgentias consecutum esse, non ex jejunio sed ex oratione: atqui secundum responsionem Lugonis ita dicendum esset, quia Jejunium non formaliter ut est maceratio carnis, sed materialiter, ut est substitutum in locum actus Religionis prius indeterminatè requisiti concurrens ad indulgentias lucrandas; sicut Lugo dicit, parvulus non ex Circumcisione, sed ex fide fuisse justificatus, quia Circumcisio substituta est in locum alterius Caremonie.

641. Quintam Responsionem infert Conink, quod Circumcisio non habuerit efficaciam suam ex lege communi (neque enim poterat aduisti, neque illis erat necessaria necessitate Medij, sed necessitate Præcepti) sed ex speciali privilegio parvulis ob summam indigentiam concessio: privilegium autem non excludit per se legem generalem: sicut si quis diceret, dispensationem factam à Novitio de suis bonis ante remissionem Tridentino præfixam (sess. 25. Decreto de Regularibus. c. 16, (nempe ante duos menses post præcedentes professionem) non valere, vnum diceret, licet non comprehenderet Novitios nostræ Societatis, propter speciale privilegium à Sede Apostolica concessum.

Sed contra 1. Esto posset hoc modum veritas propositionum S. Pauli, non potest haberi scopus S. Pauli, qui fuit, abrogare omnimodum vltum Circumcisionis: atqui Circumcisio veloximè adhibebatur parvulis, respectu quorum non fuisset inanis: ergo male vtiliter S. Paulus abrogationem Circumcisionis ex inutilitate illius ad salutem.

Contra 2. Imò si Circumcisio fuit utilis parvulis, hoc habuissent ex lege communi, et quod de lege communi debuerint parvuli occurrere circumcidi, quemadmodum etiam legi contra remedium fuit de lege communi parvulis applicatum.

642. Probatur nunc Conclusio 2. auctoritate SS. Patrum, qui simpliciter & absolute dicunt, Circumcisionem tantum servasse & institutam esse ut signum, quo populus ille à Gentibus discernerebatur, & ut recordarentur pacti cum Abrahamo. Præterea exponunt S. Paulum, sicut nos exposuimus, & tribuunt Justificationem parvulorum non Circumcisioni, sed Fidei partum. Verba eorum videri possunt apud Vaquez 1. 2. d. 130. c. 2. n. 7.

643. Probatur denique Conclusio auctoritate S. Thomæ, quæ tam aperta est, ut de ea non dubitare non sinat. Itaque in 4. dist. 1. q. 12. agens univèrsim de Sacramentis veteris legis, præcipit imprimis Hugonem de S. Victore, quod docuisset, illa Sacramenta tam ut opus operant, hoc est, ut includens opus meritorium, quam ut opus operatum seu ut Sacramentum justificasse, & ut hanc opinionem contrariari dictis Sanctis. Probatum, qui dicunt, quod lex erat occasio mortis, in quantum

quantum ostendebat peccatum, & gratiam adiutricem non conferebat. neque refert, inquit S. D. utrum eam directe vel indirecte conferrent. (id est materialiter vel formaliter) Deinde concludit hoc modo. [Ideo tertia opinio communis dicit, quod iustificabant quoad opus operans per modum meriti, non quoad opus operatum per modum Sacramenti.]

644. Quia vero S. D. viderat, obijci sibi posse, quod actus collatus Sacramentorum, sepe non esset formatus in conferentibus Sacramentum, sed informis, quia existebat in peccato mortali, ideo ponit questionem secundam, art. 1. & quaerit, utrum parvuli salvarentur in fide informi, vipote mortua, & ad primam objectionem respondet. [Dicendum, quod quamvis fides sit mortua quoad meritum de condigno, non tamen de congruo: vel quamvis sit mortua quoad subiectum proprium, non tamen quoad objectum.] per objectum autem intelligit Christum, qui in actu fidei intentionaliter vivebat, & movebat Deum ad decernendum illi actui premium, quod de congruo merebatur, ut indicat 3. p. q. 62. a. 6. in C.

Uterius, cum adverteret D. Thomas, sibi obijci posse, quod ex hac doctrina sequeretur, potuisse parvulos iustificari per solum actum internum, sine ullo actu externo Circumcisionis, ponit articulum 2. & respondet his verbis. [Circa haec est duplex opinio, una dicentium, quod nunquam sufficiebat fides sine exteriori signo, in quo esset fidei professio &c. Sed quia non videtur consonare verbis Gregorii (dicentis, quod sola fides parvulis sufficiebat) ideo alij probabilius dicunt, quod cum ad remedium originalis nulla signa vel Sacramenta forent adhuc instituta, sufficiebat professio fidei directa ad salutem parvuli in solo motu interiori, sine ullo exteriori.] Deinde agens de Circumcisione q. 62. a. ult. ad 3. in fine ait: quod Circumcisio sicut & alia Sacramenta veteris legis, erant solum signum fidei iustificantis. & q. 70. a. 4. soli fidei tribuit salutem parvulorum. & in resp. ad 2. ait, quod sicut ante institutionem Circumcisionis sola fides Christi futuri iustificabat tam parvulos quam adultos, ita etiam Circumcisione data, sed ante non requirebatur aliquod signum protestativum huius fidei. Hae S. Thom. Ex quibus verbis Vasquez alijque colligunt, Opinionem S. Thomae fuisse, quod sufficere sola fides interna pro illis, qui non poterant circumcidi ob imminens periculum mortis. Neque contra hanc opinionem vrgent valde illa quae obijcit Lugo.

645. Quia vero communior est opinio, quod solus actus internus non sufficere, ideo dici simpliciter potest, parvulos fuisse iustificatos per actum Internum, qui esset imperativus actus externi, quo fieret protestatio fidei, qui quidem actus fuit communiter Circumcisio, sed in casu necessitatis etiam alius quicumque sufficiebat: & hoc ipsum videtur agnovisse S. Thomas loco citato.

tato, ubi statim subiungit: [Probabile tamen est, quod parentes fideles pro parvulis natis, & maxime in periculo existentibus, aliquas preces Deo funderent, vel aliquam benedictionem illis adhiberent, quod erat quoddam signaculum fidei.]

§. VII.

Solvuntur Objectiones.

646. Obijcitur 1. Auctoritas Innocentij III. in cap. majores de baptismo; ubi videtur Circumcisioni tribuere vim conferendi Gratiā. Nam illud Gen. 17. *Anima cuius praeputij caro circumcisa non fuerit &c.* comparat cum illo Jo. 3. *Nisi quis renatus fuerit: unde subsumitur: atqui ex verbis posterioribus colligit Ecclesia, Baptismum habere vim conferendi Gratiā: ergo Pontifex existimavit, etiam idipsum de Circumcisione ex prioribus esse colligendum.* Uterius. Pontifex declarat discrimen inter Circumcisionem & Baptismum, qui illi successit, his verbis. [Quoniam etsi originalis culpa remittebatur per Circumcisionis Mysterium, & damnationis periculum vitabatur, non tamen perveniebatur ad regnum Caelorum, quod vsque ad mortem Christi fuit omnibus obleratum, sed per Sacramentum Baptismi &c.] Ecce: quoad vim delendi peccatum, nullum agnoscit discrimen, sed solum quod Circumcisi morientes, non statim ingressi sint Caelum, sicut modò Baptizati. Ad hoc optime respondet P. Esparza, ex ipso Capituli initio constare, quae mens fuerit Pontificis, & quis scopus, nimirum damnare haereticos, docentes, nullum peccatum remitti posse, nisi per actum Charitatis, elicium ab illo cui peccatum remittitur, ac proinde inutiliter baptizari infantes. Ad hunc autem scopum sufficiebat definire, per baptismum remitti peccatum, idemque praestitum fuisse in Circumcisione: Vtrum autem ex opere operato, an ex opere operantis Ministri, cum sit questio scholastica, nec voluit nec debuit quidquam definire, sicut nec voluit definire, utrum tunc in deletionem peccati Originalis etiam fuerit infusa Gratia, quod tunc temporis erat controversum.

647. Obijcitur 2. S. Augustinus, qui pluribus in locis videtur Circumcisioni tribuisse vim delendi peccatum originale, & fuisse necessariam necessitate Medij respectu parvulorum. Fundavit autem se S. Augustinus in verbis Genesis 17. & lectione Septuaginta Interpretum, quae sic habet: *Masculus cuius praeputij caro circumcisa non fuerit oclava die, delebitur anima illius de populo suo.* cur enim deleberetur infans de populo morte seu nece corporali? ergo est intelligendum de morte spiritali, ob originale peccatum, non deletum ex defectu Medij Necessarii. R. 1. In editione nostra vulgata non habentur illa duo vocabula: *oclava die.* Ex quibus colligebat S. Augustinus, illam comminationem parvulis esse factam. Quin ipse Augustinus 16. de Civit. c. 17. fatetur, posse illum

illum locum aliter exponi, & defacto in editione facta jussu Sixti V. aliter legitur. Vnde teste Vasquez & Bellarmino, Interpretes communiter illum locum intelligunt de adultis, quibus Deus, nisi circumcidantur, minatur poenam, non quidem aeternam sed temporalem, sive mortis, sive separationis à populo Judaico, quam debebat pati ob neglectam circumcissionem. Verum quidquid sit de hac lite Scripturistica;

§. 2. Transeat illum locum Genes. esse intelligendum de parvulis, & esse legendum ut volebat S. Augustinus, dico S. Augustinum esse interpretandum, sicut paulò ante Innocentium III. interpretati sumus, scopum illius fuisse, probare utilitatem Baptismi parvulorum, sicut & Circumcisionis, contra hæreticos, requirentes actum fidei in suscipiente. In hoc sensu S. Augustinus lib. 4. de baptismo contra Donatistas c. 24. scripsit hæc verba. [Cur ergo ei præceptum est, ut omnem deinceps infantem masculum octavo die circumcideret, qui nondum poterat fortè credere, ut ei reputaretur ad Justitiam, nisi quia & ipsum per se ipsum Sacramentum plurimum valebat?] Dico, inquam, S. Augustinum nihil voluisse statuere circa nostram quaestionem scholasticam: hoc enim non erat necessarium ad ipsius intentum, sed solum voluisse asserere, non fuisse opus ad delendum peccatum originale, ut esset actus fidei in suscipiente Sacramentum, sed fuisse deletum in Circumcisione, sive hoc proveniret ex opere operato, sive ex opere operantis.

648. Solet ex eodem Augustino objici alius locus lib. 3. contra Julianum c. 18. ubi loquens de Infantibus damnandis nisi circumciderentur, sic ait. [Explica si potes, cur meritò tantà poenā plesteretur, nisi ab hoc tanto Sacramento liberaretur.] vbi illa particula *Tanto*, videri posset exprimere vim propriam Sacramenti. Verum S. Augustinus plus nolit asserere, quam quòd Circumcisio fuerit Sacramentum præ cæteris æstimandum ex eo capite, quòd à Deo fuerit vnicè designatum pro objecto & effectu illius actus meritorij, quo volebat parvulos justificari extra casum necessitatis. Cæterum S. Augustinus pro nostra sententia apertè pronuntiat in Epistola ad Hieronymum, quæ est 97. vbi dicit, Circumcisionem & alia hujusmodi justificare neminem potuisse.

649. Objici posset 4. Ex nostra sententia sequi videtur, quòd si Minister Circumcisionis habuisset actum internum imperantem Circumcisionem, & quoad modum tendendi efficacissimum, sed ex defectu instrumenti aut virium non potuisset circumcissionem absolvere, adhuc puer fuisset justificatus, quia totum meritum fuisset positum. §. Multos cum S. Thoma sup. concedere sequelam, alios verò negare, & requirere in tali casu actum qui imperet aliud signum protestativum fidei, quæ res est incerta.

650. Objici posset 5. Ex nostra sententia sequi videtur, melioris conditionis fuisse parvu-

los Judæorum, quàm novæ legis, qui per fidem sine actuali Baptismo non justificantur. §. 1. Retorquendo argumentum, nam in sententia contraria in casu necessitatis, & respectu fœderum etiam extra casum necessitatis, facillimè remedium poterat adhiberi in veteri lege, & tamen in nova lege requiritur determinate baptismus. §. 2. Fidem internam supernam valde victoriosam & captivantem intellectum in obsequium Dei, non esse per se, & ex se facillimè quàm sit collatio baptismi, præsertim si accipiatur fides vna cum actu imperante Circumcisionem. Quòd autem per accidentem alter contingere possit, est divinæ Providentiæ relinquendum, ad quam pertinuisset permittere mortem in utero matris, ut sæpè contingit, & non conqueri potest.

CONTROVERSIA IV.

Quænam Sacramenta Characterem imprimant, & quid ille sit.

651. Character hoc loco aliud non est, quàm Signum quoddam spirituale, & eternum sua indelebile, animæ impressum à tribus Sacramentis, Baptismo, Confirmatione, & Ordine, & definitum est in Florentino Dec. Vn. & in Trident. sess. 7. can. 9. cujus perpetuam Traditionem in Ecclesia fuisse ostendunt Controversistæ.

Prima Quæstio est, quare tantum tria Sacramenta nominata imprimant Characterem. Vasquez n. 18. & post eum plures alij rationem dant, quia hæc Sacramenta non sunt reiterabilia sicut cætera: essent autem reiterabilia, nisi imprimerent Characterem.

652. Hanc rationem & illationem rejiciunt Lugo, Dicalillo, Arriaga. Irreiterabilia enim alicujus Cæremoniæ & ritus potest bene consistere & intelligi sine impressione Characteris, cujus rei plura sunt exempla. Prima Trinitas est irreiterabilis, nec tamen imprimit Characterem. Benedictio mulieris in primis nuptijs, non debet repeti cum transit ad secundam vira, nec tamen imprimit Characterem. Abbas fœnelo fulatus & Benedictus, etiam si secundo in Abbatem eligatur, non debet denuo Benedici, neque tamen Benedictio imprimit Characterem: ergo hæc Cæremoniæ sunt irreiterabiles præcise ex libera institutione hominum, ita posset dici tria illa Sacramenta esse irreiterabilia ex libera Christi institutione. Ita illi.

653. Ego tamen existimo, argumentum illationem factam à Theologis nostris contra hæreticos ad probandum Characterem, non esse facile rejiciendam. Fateor itaque, quòd excepto suo Irreiterabilitas alicujus Cæremoniæ, bene possit intelligi sine impressione Characteris, quando altunde constat, quòd ex mera libera voluntate instituentis, repeti non debeat: atque non potest afferri vllus textus Scripturæ, qui

trium Sacramentorum Irreiterabilitas probetur, & quo contineatur irreiterabilitas seu prohibitio reiterationis: cum ergo etiam secundum hereticos illa Sacramenta sint irreiterabilia, debet hac irreiterabilitas fundari in aliqua traditione: hac autem non erit alia, quam illa ipsa, quâ probatur Character: ergo saltem hac ratione bene infertur Characteris existentia ex irreiterabilitate Sacramentorum.

Est autem hac illatio à posteriori. Concilium Tridentinum è converso, & quasi à priori intulit irreiterabilitatem ex impressione Characteris, dicit enim: hæc tria Sacramenta imprimere Characterem indelebilem, unde & iterari non possunt. Quæ consequentia fundatur in eo, quod Character semper creditur sit esse signum potestatis alicujus seu muneris irrevocabiliter collati à Deo: atqui non potest esse signum falsum, vtpote signum Supernaturale: ergo ex Characterem semel collato bene infertur, non posse potestatem collatam tolli, & per iterationem Sacramenti restitui.

654. DICO præterea 1. Ultra liberam voluntatem Instituentis, non potest melior ratio à priori vel congruentia assignari, quare hæc tria, & nullum aliud imprimat Characterem, quam illa, quæ desumpta videntur ex VValdensi to. 2. de Sacram. c. 110. eamque indicavit S. Thomas q. 63. a. 6. Est autem hæc, quod in illis tribus Sacramentis fiat specialis deputatio hominis ad speciale Munus & Officium, ac certas functiones spirituales exercendas, quibus promoveatur cultus Dei, ad quas alij carentes Characterem non sunt ita specialiter deputati: sicut in militia & aulis Principum, certis quibusdam signis discernuntur diversi officiales. Itaque in Baptismo datur Character quo quis in familiam Christi adoptatur, & quasi generali liberâ Christi induitur, accipitque Jus & potestatem alia quoque Sacramenta recipiendi, faciendique ea quæ specialiter decent Christianum. In Confirmationis Sacramento datur Character militaris, quo quis ex familia assumitur in Militem, cujus speciale munus sit fortiter etiam exterius pro fide Christi pugnare, constanterque eam coram hostibus fidei profutendo, cultum Deo debitum tueri. In Sacramento Ordinis datur Character, quo designatur quasi in Ducem aut vnum ex Magistratu, qui tanquam Minister Christi specialiter ea, quæ ad supremum cultum & populi gubernationem pertinent, dona, id est Sacramenta fidelibus dispenset &c. idque secundum diversos ordinum gradus.

Hinc redditur ratio, quare non imprimat Characterem Extrema Unctio: nam licet hæc etiam iterari intra eundem morbum non possit, & præterea etiam det robur pugnandi: attamen præterquam quod in alio morbo iterari possit, non præbet speciale robur & potestatem pugnandi pro fide Christi & cultu Dei, sed pro anima alicujus privati: adeoque non deputat ad certum officium & munus in familia Christi.

655. Quæritur 2. Vtrum Character sit Ens physicum, inherens physice animæ, vel potius sit tantum Ens Morale, seu denominatio extrinseca, sicut est prima Tonfura, Doctoratus, Licentiatu, dignitas Prætoris, Consulis &c. Affirmavit hoc posterius Durandus, à quo non videtur multum differre Scotus, ut ostendit Vasquez. Imò Dominicus Sotus videtur totus in eam abire: nam quamvis putet, se ei moderamen adhibere, illud tamen nescio quale sit, dum ait, Characterem esse qualitatem secundæ speciei, non distinctam tamen ab Essentia animæ secundum rem, sed ratione solum.

656. Dicendum est 2. Characterem esse Ens physicum, physice inherens animæ. Ita ceteri Theologi cum S. Thoma, adeo ut teste P. Esparza, post Canones Conciliorum sententia Durandi non sit tuta in fide, quidquid eximere ab omni censura contentur Vasquez & Arriaga. Probatur. Nisi enim hæc sit Mens Concilij Tridentini, dum asserit, ea Sacramenta characterem imprimere indelebilem, tunc ejus definitio nihil facit contra hereticos, contra quos Canonem illum constituit. Hæretici enim negarunt Characterem in eo sensu, quo illum Scholastici tunc temporis defenderunt. Neque enim negant hæretici denominationem extrinsecam provenire à baptismo, & quidem non iterabilem.

657. Confirmatur. Concil. Tridentinum sess. 23. c. 4. probat contra hereticos, eos qui semel Presbyteratus ordinem acceperunt, non posse amplius Laicos fieri, ex eo, quod fuerit impressus Character: his verbis. [Quoniam verò in Sacramento Ordinis, sicut & in Baptismo & Confirmatione, Character imprimitur, qui nec deleri nec auferri potest, merito S. Synodus damnat eorum sententiam, qui asserunt, novi Testamenti Sacerdotes temporariam tantummodo potestatem habere, & semel ritè ordinatos iterum Laicos effici posse, si Verbi Dei Ministerium non exercent.] Hæc Concilij illatio esset inepta, si Character esset mera denominatio extrinseca, nempe sicut est officium Consulis aut Prætoris: ex hujusmodi enim denominatione extrinseca quæ semel alicui convenit, non potest inferri, quod non possit illa denominatio cessare. Verum quidem est, quod nunquam possit verificari, talem denominationem nunquam convenisse: sed hoc nihil est ad rem: quia hæretici tam stolidi non erant ut, dicerent, posse de eo qui semel fuit Sacerdos, verificari, quod nunquam fuerit Sacerdos.

Confirmatur 2. Cum PP. Concilij bene scirent, communem DD. sententiam esse fundatam in perpetua traditione, quod Character sit accidens physicum animæ inherens, debuisset in sua definitione monere, quod ab hac Scholastica questione abstraheret, nisi voluisset secundum illam doctrinam definire, ne alioquin pronam errandi occasionem præberet, & judicandi de Characterem, prout defacto à DD. judicatur.

Dddd 3

Confir-

Confirmatur 3. Quia verba Conciliorum sunt accipienda in sensu proprio, quando materia subiecta id patitur: atqui character in sensu proprio significat aliquid physicum, & nullum est inconveniens dari characterem physicum, spirituale &c. ergo sicut Concilia intelliguntur de entitate spirituali physica, quando dicunt infundi Gratiā, Charitatem &c. ita etiam de Characterē intelligenda sunt.

658. Obijcies. Entia non sunt multiplicanda sine necessitate: atqui nulla est necessitas asserendi & multiplicandi tale Ens physicum. Non quidem est necessarium ad defendendam irreiterabilitatem Sacramentorum, nam exemplis suprà allatis patet, posse Cereemoniam irreiterabilem institui absque Characterē: non etiam est necessarium, ut illi qui sunt Baptizati, Confirmati, Ordinari, cognoscantur ab alijs esse tales: nemo enim nostrum videt alterius Characterem: neque se prodit in aliquo effectu sensibili: sed sicut ex alijs actionibus cognoscimus Doctorem &c. ita etiam cognoscimus baptizatos.

659. Hoc argumentum equivocare. Aliud est querere, an fuerit necessarium, ut Sacramenta imprimerent physicum Characterem, & aliud est querere, an supposita traditione & verbis Conciliorum, sit necessitas dicendi, Characterem physicum imprimi. De primo non disputamus. sit ita, quod non fuerit necessitas, satis est quod Deo ita placuerit & conveniens fuerit, habeatque magnam utilitatem, quia cedit in gloriam & ornamentum Beatorum, & in confusionem Damnatorum. Deinde licet non cognoscatur à nobis in via, cognoscitur tamen ab Angelis, quod SS. PP. magni faciunt. S. Basilii in exhortatione ad baptismum sic loquitur. [Nisi Characterem in te agnoscat Angelus, quoniam modo pro te pugnavit, ab inimicis vindicabit?] Quoad secundum, jam apparuit necessitas asserendi in probatione Conclusionis.

659. Queritur 3. Vtrum Character sit signum merè ad placitum, vel potiùs naturale. P. Arriaga post alios censet, esse merè ad placitum, nempe esse ornatum animæ, sed ex se indifferentem, ut sit vel non sit signum, sicut est hedera, ac proinde esse à Deo ad libitum assumptum ad significandam potestatem per Sacramentum collatam.

DICO tamen 3. Characterem esse signum Naturale. Probatur 1. quia à SS. PP. vocatur figura, effigies, imago, lumen: atqui signa ad placitum talia non vocantur. Probatur 2. In sententia contraria non potest reddi commoda ratio, cur Character non fuerit in anima Christi, quam utique decebat habere omnem ornatum, quem alijs suis fidelibus per merita sua communicat. Econtra in sententia nostra, asserente esse Signum Naturale potestatis ministerialis, facile redditur ratio cum Altissiodorensi, nimirum, quia esset signum falsum in Christo, utpote qui per nullum Sacramentum accepit potestatem Ministe-

rialem: cetera verò quæ Character potest significare, sufficienter significantur per viationem posttaticam. Denique in sententia contraria non possunt Angeli discernere Sacerdotem à non Sacerdote &c. quia etsi videant ornatum, actionem tamen assumptionem non vident.

660. Restat solummodo declarandum, in quoniam consistat hæc ratio Signi Naturalis. In qua re sunt duæ sententiæ, ambæ probabiles. Prior est P. Esparza, qui docet, Characterem esse speciem impressam, cujus officium sit, consistere loco objecti ut imago illius, nimirum sui Sacramenti exhibiti. Verum, quia species impressa primario datur, ut serviat illi intellectui in quo recipitur, Character autem videtur potius esse signum alijs, & præterea quia ratio potest impressa non inferret irreiterabilitatem Sacramenti, cum posset intendi vel multiplicari, ut est Secunda Sententia mihi probabilior, quia Character sit quædam objectiva similitudo & quasi figura, in qua tanquam in Medio cognoscitur, scatur Sacramentum & potestas Ministerialis perpetua ac stabili, hoc est, tamdiu durans, quamdiu durat ipse Character, qui, ut jam videbimus, est ex Natura sua perpetuus. Ita videtur lenius P. Salas 1. 2. tr. 2. disp. 8. f. 3. à n. 61.

661. Queritur 4. An Character sit ex Natura sua indelebilis, vel solum ex Dei ordinatione & Decreto.

Dicendum 4. Esse ex Natura sua indelebilem. Ratio, quia producitur à Deo, & inde exigit conservari, cui nullum agens potest resistere; & insuper character nullum habet contrarium, à quo formaliter expellatur, sicut figura expellitur calore. Ac denique nullus apparet finis propter quem desinat conservari, quia finis est in impulsu aut speciebus sentium, quæ multorum sententia sine vilo contrario potest tantum ad tempus conservari.

662. Dices 1. Gratia sanctificans est nobilior Characterē, & tamen destruitur per peccatum: ergo & Character naturaliter destruitur peccato. 2. Negando Consequentiam & pariter, qui peccatum est contrarium Gratia: nullum autem datur contrarium Characteris.

Replicabis. Quin imò etiam Character debet contrarium, nempe voluntatem non recipiendi Sacramentum: & à negatione huius voluntatis pendet character in fieri: ergo etiam superveniente huiusmodi voluntate poterit character deleri. 2. Negando, vel distinguendo antecedens: pendet Mediatè, concedo, Immediatè nego. Character enim non ratione sui per se ponit negationem illius voluntatis, sed ratione Sacramenti, quod esset penitus nullum, si adesse voluntas non recipiendi Sacramentum. Postquam autem Sacramentum semel est valide collatum, non potest amplius fieri, ut non fuerit collatum: cum ergo Character tantum supponat hoc quod est, Sacramentum fuisse validum, non potest illa retractatio esse contraria Characteri.

CAPUT